

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an . . . 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2.40 "

Numărul popular:
Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an . . . 2— "
Pentru România și
America . . . 10— franci.
Numărul de zi pentru România și străinătate pe an
40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 filerl.
Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730

Anul I.

NUMĂR POPORAL

Nr. 26.

Spre negot și meserii

(C) Iubirea de pământ e un simțimânt, care nu se întâlnește în măsură mare la multe neamuri și care se găsește poate în cea mai mare măsură la poporul nostru. Sunt săteni de-ai noștri mai săraci, cari de multeori slugăresc, pentruca să poată stăpâni și ei o bucată de pământ, alții aleargă prin țări străine, prin România și chiar peste ocean — și cei norocoși, cumpătați, cei vrednici, se întorc după câțiva ani să cumpere pământ. Câți nu-și lasă ani de zile familia pentru pământ!.. De multeori o viață întreagă se judecă moldoveanul ori munteanul, pentru o falcă ori un pogon de pământ.

Prețul pământului s'a cheltuit de mult cu judecata, dar românul merge înainte.. Bani ducă-se oricâți și alergătură câtă o putea el să facă, numai să rămâie pământul!..

Și nu i-e drag Românului pământul de ieri de alaltă-ieri. Ostașii lui Ștefan cel Mare și ai lui Mircea cel Bătrân, se luptau vitejește pentru țară, fiindcă fiecare știa, că apărând Muntenia ori Moldova de Turc, de Tatar ori de Ungur, își apăra și bucata lui de pământ, de pe care se hrănește familia lui — apărau moșia. Numai dupăce sătenii au fost despoiați de pământ, numai dupăce a fost nimicită clasa aceea a sătenilor cu dare de mână, neatârători de moșiile boierești ori mânăstirești, (răzeșii și moșnenii), numai atunci s'a sfârșit cu gloria celor două principate românești.

E întrebarea, bună e această dragoste fără margini a săteanului nostru pentru pământ?

E cât se poate de bună, fiindcă ea ne păstrează și ne câștigă stăpânirea pământului pe care asudăm.

Și totuși avem să ne și plângem de această grozavă sete de pământ a săteanului nostru. Avem să ne plângem fiindcă dragostea aceasta mare pentru casa și pentru puținul pământ părintesc îi ține lipiți de sat pe atâția săraci de-ai noștri, cari și-ar putea căuta norocul aiurea.

Așa fac popoarele cari vor să se întindă ori măcar să împiedece pe alte neamuri de a pătrunde în mijlocul lor.

Păcatului că toți ai noștri păzesc satele se datorește că orașele din Ardeal și din Moldova, îndeosebi, sunt pline de tot felul de străini. Și orice s'ar zice, în politică, în economie, în cultură cam orașele dau tonul.

În părțile românești din Ardeal și Ungaria orașele sunt locuite în majoritate de străini, deci în totdeauna ne sunt dușmane. Și nu e destul că toate organele și așeză-

mintele statului sunt înzestrate cu toată puterea oficială ca să lupte împotriva noastră, dar și altfel orașele sunt organizate împotriva noastră, întru cât meseriile și negoțul sunt în mâni streine. Și fiindcă și negoțul și meseriile acești străini nu le practică pentru Hotentoții din Africa, ci pentru „Valahii“ din satele marginase, noi suntem, deci, birnicii acestor străini, cari trăiesc precupețind munca celor dela coarnele plugului.

Și numai după ce socotești că tot orașele învață negoț și meserii pe cei din sate, îți dai seama cum se face că și în satele noastre se incuibă străinii.

Nu suntem noi Românii întreprinzători? N'avem noi destul curaj în lupta mare a vieții, când avem, slavă Domnului, atâta putere și atâta răbdare la muncă?..

Pentru ce sfială și până când atâta sfială?... Fiindcă am ieșit ieri-alaltăieri din robia pământului?... Apoi robi au mai fost și alții, iar acum sunt stăpânii orașelor noastre.

Pentru înaintarea negustorilor și meseriașilor români împrejurările sunt mai priincioase decât pentru străini, fiindcă grosul populației îl alcătuim noi.

Dar pe cât suntem de vinovați, că nu dăm din mijlocul nostru negustori și meseriași, tot pe atât de vinovați suntem, că nu știm să sprijinim pe negustorii și meseriașii ridicăți cu grea luptă dintre noi. Nu-i sprijinim, fiindcă lucrează și vând, uneori, mai scump decât străinul, care are credit, putere și legături. Nu-i sprijinim, fiindcă nu știu să facă ochi așa de dulci ca străinul — și nu le iertăm această scădere. Nu-i sprijinim uneori chiar și numai pentru că sunt Români. Ne pare o îndrăzneală prea mare ca Românul să aibă îndelețniciri „orașenești“, în loc să rămână acolo în sat la cuiul lui ori să se ducă în America.

De toate păcatele acestea a venit vremea să ne scuturăm. Negoțul și meseriile nu numai în sate, ci și în orașe trebuie să ajungă în mâni românești, fiindcă pământul e românesc.

Acestea s'au mai scris de multe-ori în gazetele noastre, dar, iată, acum se încheie încă un an școlar. Mii de copii de ai noștri termină cursul primar. O neînsemnată parte — și totuși prea mulți — urmează mai departe la învățătură.

Dintre cei rămași sunt destui, cari muncesc pe pământul altora ori cresc pentru America.

Dacă părinții acestora le-ar înțelege interesul, 4 — 5 ani ar ști face oameni din ei....

Să facă!

DISCURSURILE

d-lor dr. **Alexandru Morariu** (adv. în Caransebeș) și dr. **Gheorghe Gârda** (adv. în Făget) rostite la adunarea populară dela Iablanța în 9 Iulie n.

Dr. Alex. Morariu.

Fraților!

Inchipuiți-vă un sat, o comună mare, locuită de cetățeni de diferite limbi. Satul este primejduit de un rău, care din când în când iese din alvie și pricinuește mari nefericiri, bună oară cum a pățit-o și comuna Iablanța. Satul e în primejdie de foc, din pricina unei fabrici din vecini, care lucră cu materii explosive.

Și sfatul satului, reprezentanța comunală, ca să a se îngriji de apărarea averii și a vieții tuturor sătenilor. Sunt cu toții de acord, că trebuie zidită o dălmă înaltă, care să-i apere de valurile puvoiiului îngrozitor cu siguranță. Și tot așa toți recunosc, că trebuiesc cumpărate pompe mari, scări lungi și alte rechizite trebuincioase împotriva focului, trebuiesc fântâni săpate și trebuiesc pompieri (focari) mulți și bine instruați.

Trebuiesc adică-te oameni mulți la lucru și sunt de lipsă mulți bani de cheltuială, ca satul să se poată ști cu vremea bine apărât în fața tuturor primejdiilor.

Ei bine, dar când se cer sătenilor puterile lucrătoare și banii trebuincioși, Românul sârmanul pleacă la robotă să zidească dălmă, dă bani pe pompe, sapă la fântâni adânci și suie bietul pe scări înalte ca pompier novice, vine însă o altă nație dintre săteni și nu o face așa și ea, ci zice: numai atunci o să contribuie și eu la facearea dălmei și la cele trebuincioase împotriva primejdiilor de incendii, dacă nouă ni se vor da în schimb ceva favoruri, ceva câștig pe conta și în paguba, celorlalți săteni din sat.

Cum? zic Românii, Sârbi, Slovaci din sat, adânc revoltăți. Cum? Ori doară nu recunoașteți și voi, că fără dălmă bună nu mai putem fi și nici fără rechizite trebuincioase spre a ne putea noi apăra satul întreg de primejdia focului?

Și dacă recunoașteți, cum se poate că totuși voi nu vreți să le aveți — ci numai așa, dacă în schimb vi se tinde vouă separat ceva favor în paguba, în răul nostru?

Au doar nu casele voastre sunt cele mai mari și mai bogate în sat? Au doar voi nu păgubiți de zece ori mai mult decât noi, dacă mătură puvoiiul de apă satul, ori îl prefăce în cenușă focul?

Cam așa stăm noi iubii frați și cu noile proiecte militare, ca cei din satul, din cari făcui amintire.

Armata este dălmă, care are să apere țara cu pieptul ei împotriva puvoiiului puterii vrășmașe și împotriva valurilor izbitoare ale sorții schimbăcioase. Ea are să apere și Tronul glorios al iubitelui nostru Impărat și Rege și puterea dinastiei noastre habsburgice, către care primim noi Românii peste tot și — dacă mai poate exista o gradațiune — grănițerii îndeosebi suntem noi alipiți cu credință și iubire probată în restimp de multe veacuri.

Armata are să ne apere de focul puștilor și tunurilor, cu cari se apropie vrășmașul, și de primejdia tăciunelui, cu care ar încerca să opereze contrarul criminal intern.

Armata dă siguranța cuvenită existenței Statului.

Ei, dar când aflăm din proiectele noi militare, cari ne cer cu 100 milioane coroane pe an mai multe jertfe de bani pentru armată și pe fiecare an cam 30 mii mai mulți recruți, adică de atât mai multe brațe detrase dela munca de

câmp și dela susținerea părinților slabi ori a fraților orfani, totodată aflăm, că nu numai atâta ni-se cere, ci și o bună bucată din drepturile firești ale limbei noastre românești. Restrângerea folosirii limbei noastre ca limbă de instituție și de jurisdicție în armată. Și oare în interesul propriu al armatei și respective în interesul cât mai bune apărări a patriei se încearcă noaua jignire a limbei noastre? Nu și de mii de ori nu! Pentru că dela 1866 încoace fiecare războiu mare, ce a decurs, secerând cu nemilă zeci de mii de vieți tinere, a dovedit, că sorțile izbânde sunt pe partea acelei armate luptătoare, care are soldați mai bine instruiți, învățați cum să se poarte pe câmpul de războiu? Cum să se sape în pământ, cum să-și folosească armele, cum să atace, cum să se apere și cum să știe învinge toate greutățile terenului?

Când se reduce acum în fine, barem la unele branșe din armată, serviciul la 2 ani, ce este mai natural, decât ca instruirea feciorilor duși la arme să se facă și mai mult și mai intensiv în limba mamei lor, ca astfel în termenul scurtat dela 3 ani la 2, fiecare să poată fi cât mai bine introdus și instruit în arta ostășească?

D-voastre, urmașii glorioșilor grănițeri români, cari în șirul multor veacuri trecute au apărât cea mai primejdă frontieră a patriei, Dv. o veți ști și înțelege mai bine, că soldatul n'are vreme de a se gândi mult, când e în luptă ci el face, mișcă, luptă așa zicând *instinctiv* după felul cum i-s'a prefăcut în sânge modrul de a lupta el prin explicări, probe și exerciții des repetate.

Când însă tânărul ostaș va fi chinuit cu exerciții în limbă străină, că vezi Doamne — să iese din armată știind mai bine ungurește pe lângă nemțeasca obligată, o să ajungem cu vremea acolo, că ostașii noștri o să vorbească bine ungurește stând în fața oastei vrăjmașe și instinctiv o să scoată din buzunar dicționarul româno-maghiar, dar în ale artei adevărate ostășești, pe lângă toată vitejia lor, o să rămână stângaci și inferiori ostașilor altor țări culte. Și asta va însemna o mare nefericire!

D'aceea noi atât în puterea drepturilor firești ale limbei noastre, drepturi, de cari nu abdicăm odată cu capul — cât și în interesul binelui și siguranței patriei protestăm solemn împotriva reducerii treptate, tot mai jignitoare și stricăcioase a limbei noastre românești în armată.

Stindardele regimentelor românești sunt împodobite cu multe distincții mari împărătești. În momente critice, stând în față cu trupe vrăjmașe mult mai numeroase, în clipe decizătoare comandantii feciorilor noștri ostași aveau totdeauna un talisman, o vrajă, care le asigura izbânda: când vedeau, că nu mai este alt modru, când vedeau, că vitejii copii sunt morți de ruși și oboșiți le striga deodată comandantul cu voce, ce întrecea zuzuitul armelor și pocniturile puștilor nu nemțește, nu ungurește, ci pe românește: Înainte Români ai mei! În foc săriți grănițeri, voi pui de eroi.

Câteva cuvinte în limba mamei lui și Românul nu mai cunoștea piedeci, învingerea trebuia să fie pe partea lui! Talismanul învingerii era agrărea Românului în limba lui, în dulcea limbă românească. Asta făcea minuni.

Așa a fost și nu poate fi altcum. Și de nu va fi așa, rău va fi!

Sângele, vieața ne-o dăm pentru patrie și împărat. Limba nu ni-o cere și nu ne-o poate cere interesul patriei și nici n'o dăm. Nu o dăm de dragul nimărui.

Dr. Gheorghe Gârda:

Fraților!

Inima îmi saltă de bucurie, când văd atâția țărani luptând pentru drepturile poporului român!

Fraților! Și eu sunt fecior de țaran, răsărit din opincă! Și snt mândru de originea mea. În acest colț de țară m'am născut, în acest colț de țară am trăit până acuma. Și în acest colț de țară și între Români vreau să trăiesc și de acum înainte, pentru că un singur scop am designat vieții mele: lupta pentru drepturile poporului român până la moarte! Modestele mele puteri voesc să le jertesc și eu pentru înaintarea poporului român și pentru scoaterea lui din robia politică, în care se afiă acum.

Din părțile de către Ardeal ale Bănățului plin de bucurie am alergat la voi, ca să vă aduc îmbucurătoarea veste, că și Românii de acolo s'au deșteptat. Și Românii de acolo au ajuns la firma convingere, că numai sub un singur steag este cinste și onoare, numai sub un singur steag este mântuirea pentru neamul nostru. Acest steag este *steagul partidului național român*.

Nu mai în sânul acestui partid este cinste și onoare pentru noi Românii, numai în sânul acestui partid putem afla mântuirea noastră, pentru că în țara noastră acesta este singurul partid, care luptă pentru drepturile poporului român.

Arătați-mi d-voastră mie alt partid, în țara aceasta, care să fie luat în programul său lupta pentru drepturile poporului nostru? Nu există.

Din contră toate partidele maghiare se aliază, să sprijinesc atunția, când e vorba de a răpi drepturile poporului român!

Să ne aducem numai bine aminte de vorbirile din dietă de atunția, când s'a desbătut faimoasa lege a lui Apponyi! Singuri deputații români au fost aceea, cari au luptat cu tot focul inimii lor pentru apărarea drepturilor noastre și mai vărtos pentru apărarea limbei române.

Au desvoltat o luptă de uriaș, pentru că atacul a fost grozav și ja fost îndreptat contra celui mai scump tezaur al nostru, contra limbei noastre românești!

Am spus, că limba noastră e cel mai scump tezaur al nostru. Da! Pentru că limba noastră a fost acel farmec al nostru, care veacuri de-arândul ne-a mântuit neamul dela perirea națională. Și de-oarece contrarii noștri o știu aceasta, cele mai vehemente, cele mai turbate atacuri le îndreptează contra limbei noastre. De vremuri îndelungate se trudes, ca să ne răpească limba, pentru că — așa zic ei — dacă le reușește să ne răpească limba, atunci naționalicește ne-au omorât.

Atacurile contra limbei noastre le fac cu cel mai mare vicșug. La începutul erei așa numite constituționale au adus legi, în cari sunt înscrise drepturi pentru limba noastră românească. Dar ce folos? Pentru că în realitate legile acestea nu se respectază, ci din contră se face tot aceea, ce este contrar acestor legi. Au făcut însă aceste legi, pentru că să se poate fâli înaintea Europei, înaintea lumii cu liberalismul maghiar față de naționalități.

Datorința noastră e însă să spunem lumii, că acestea sunt numai minciuni, de-oarece legile acestea nu se respectază. În funcțiunile publice, nu numai că nu se pun Români, ci din contră se denumesc oameni de aceia, carj nu cunosc limba poporului, cari nu lucrează pentru binele poporului, ci se rup numai pentru interesele guvernului și a oamenilor dela putere.

Ca să ne răpească limba la începutul erei așa zise constituționale au voit să ne pună pe noi Românii din Bănat sub jurisdicțiunea sârbească. Conducătorii noștri politici însă au dus plângerile noastre până la treptele luminatului tron. Și rugarea lor a avut efect: limba noastră a fost scutită de primejdia ce o amenința.

Și aceasta e o dovadă, că noi numai prin luptă, numai prin puterile noastre putem învinge, putem înainta!

După această încercare fără rezultat, guvernele s'au perindat la putere treptat au adus legi, cari toate au fost îndreptate contra limbei noastre românești. Vârful la toate aceste legi l-a pus însă faimoasa lege a lui Apponyi.

Dar nici această lege nu ne poate răpi limba noastră, deoarece noi la limba noastră ținem mai mult, ca la viața noastră.

Fraților! Dacă ar fi să piară toți Românii și ar fi să rămân eu ultimul, care să mă prăpăd, și atunci cele din urmă cuvinte ale mele vor fi: *Trăiască limba românească!*

Și deoarece dușmanii noștri văd cu cât drag ținem la limba noastră, și cât jertfim noi pentru ea, de aceea au plănuit acuma un nou atac contra limbei noastre. Acest atac este: *proiectele de legi referitoare la armată*, cari proiecte cât de curând vor ajunge la desbatere în nefericita dietă a nenorocitei noastre țări.

Două lucruri însemnate sunt în aceste proiecte și anume: *Introducerea serviciului de doi*

ani și limba de serviciu și de comandă a regimentelor.

Deoarece și partidul nostru național de mult cere serviciul de doi ani, de aceea ar trebui să ne bucurăm de aducerea acestei legi. Dar nu putem să o facem, deoarece guvernul cu legea aceasta nu face altceva, decât că cu lingura ne dă să mâncăm, iar cu coada ne scoate ochii! Serviciul de doi ani ar fi o mare ușurare pentru țară. Guvernul actual însă se folosește de această ușurare numai de aceea, ca din altă parte să poată arunca sarcini și mai mari asupra bietei țării! Și aceasta e *ticăloșia!*

Guvernul ne dă serviciul de doi ani, dar în schimb cere dela noi dări pentru armată cu zeci de milioane mai mult ca până acum.

Guvernul ne dă serviciul de doi ani, dar în schimb cere dela noi recruți cu mult mai mulți ca până acuma. Dădeam pe an până acum 60 mii de feciori. Guvernul ne cere acum aproape 100.000 de feciori. Deci cu aproape 40 mii de feciori mai mulți ca până acum.

Și acuma vă întreb eu pe d-voastră: aceste greutăți asupra cui se așează, asupra cui apasă?

Asupra noastră a tuturor, dar mai vărtos asupra voastră fraților țărani, cari și până acum ați purtat toate sarciniile țării și asupra cărora s'au aruncat toate greutățile țării!

De aceea trebuie să protestăm energic contra acestor legi, cari de fapt ne aduc numai sarcini și nici o ușurință.

Noi Românii am trece și peste aceste greutăți la ordinea zilei, fiindcă ce se cere dela noi se cere în favorul patriei și în favorul tronului. Și ce nu am jertfit noi Românii pentru patrie și pentru tron? Care este poporul acela, care să fie mai credincios patriei și tronului decât poporul român? În zilele cele mai triste, în zilele cele mai grele pentru patrie și pentru tron poporul român a fost acela, care fără zăbavă a pus mâna pe armă și din piepturi de voinici a făcut zid de apărare, pe care nu a fost putere pe lume, ca să-l învingă!

Vieți viteje și vieți enorme am jertfit pentru patrie și pentru tron! De aceea nici jertfa ce ni-se cere acuma nu ar fi sarcină pentru noi, dacă proiectele militare nu ar fi din nou un atac mârșav contra limbei noastre românești.

Conform proiectelor militare în toate regimentele din Ungaria limba de regiment va fi cea *ungurească*. Va să zică să scoate limba nemțească și în locul ei să introducă limba ungurească.

Va zice cineva, că ce durere avem noi Românii de acolo, că se scoate limba nemțească și în locul ei să introducă cea ungurească??? Dar pentru noi și una și alta e limbă străină!!

Și dacă nu se introduce limba românească în regimentele românești, apoi din punct de vedere românesc e tot una de e limbă de regiment cea nemțească ori cea ungurească!

Nu e așa! Nu e așa de aceea, pentru că trebuie să cercetăm, că cu ce scop s'a introdus limba nemțească și cu ce scop voiesc să introducă acuma limba ungurească ca limbă de regiment?

Limba nemțească s'a introdus de aceea ca singura limbă de regiment, ca întreaga armată să aibe o singură limbă, în care să se înțeleagă și în care să se comandeze în vreme de bătaie, când nu e vreme de a umbla după tâlmaci, când trebuie să te înțelegi repede, pentru că la caz contrar plumbul dușmanului trage în carne vie! Va să zică limba nemțească s'a introdus ca limbă de regiment din punct de vedere practic și tactic iar nu din considerațiuni și cu scopuri politice!

Cu totul de altmintrelea stă lucrul cu limba ungurească! Guvernul o spune pe față, că la regimentele din Ungaria de aceea introduce limba ungurească ca limbă de regiment, ca să aibă cu un instrument mai mult pentru maghiarizarea naționalităților! *Și aici zace ticăloșia!*

Nu numai, că îți cere feciorii, floarea neamului, ca să îți pună înaintea plumbului dușmanului, ci voiește ca și acela, care scapă de pușca și sabia dușmanului, atunci, când se întoarce acasă, să se întoarcă răpit de cea mai scumpă comoră a sa, de limba mamei sale.

Purtarea aceasta a guvernului e ca și purtarea hoților dela răspântii, cari nu se îndestulesc cu aceea, că își iau hainele, își iau banii, ci își mai scot și ochii!

comandă a regi-

tru național de
de aceea ar tre-
ea acestei legi.
oarece guvernul
a, decât că cu
cu coada ne
ani ar fi o mare
actual însă se
mai de aceea, ca
a sarcini și mai
asta e ticăloșia!
de doi ani, dar în
u armată cu zeci
acum.

de doi ani, dar
și cu mult mai
m pe an până
mul ne cere acum
ci cu aproape 40
ă acum.

de voastră: ace-
ază, asupra cui

, dar mai vătos
ari și până acum
și asupra cărora
rei!

stăm energic con-
e aduc numai sar-

peste aceste greu-
se cere dela noi

favorul tronului.

ni pentru patrie

porul acela, care
și tronului decât

e mai tiste, în

trie și pentru tron

are fără zăbavă a

oturi de voinici a

nu a fost putere

e am jertfit pen-

aceea nici jertfa

arcină pentru noi,

fi din nou un

stre românești.

are în toate regi-

regiment va fi cea

oate limba nem-

duce limba un-

ere avem noi Ro-

limba nemțească

a ungurească???

e limbă străină!!

limba românească

din punct de ve-

e limbă de regi-

ngurească!

e aceea, pentru că

iscop s'a introdus

o voiesc să intro-

că ca limbă de

odus de aceea ca

întreaga armată

re să se înțeleagă

vreme de bătaie,

upă tâlmaci, când

entrecă la caz con-

Contra acestei noi încercări de maghiari-
zare a guvernului trebuie să protestăm cu toată
convingerea sufletului nostru!

Dar nu e permis să ne oprim numai aici!
Nu numai, că trebuie să protestăm contra încercării
de a introduce în regimentele românești
limba ungurească, ci pretendem, ca în regimen-
tele românești atât limba de serviciu cât și limba
de comandă să fie cea românească! Insigniile
regimentelor românești să fie românești, iar stea-
gul regimentelor românești să fie steag românesc!

Fie în regimentele ungurești limba ungu-
rească, insigniile ungurești, și steagul unguresc!
Nouă nu ne pasă! noi nu voim să răpim drep-
turile altora, noi ne luptăm numai pentru câști-
garea drepturilor noastre!

Dacă vom lupta cu bărbăție, dacă vom fi
solidari în lupta noastră, atunci vom ajunge la
izbândă și atunci putem să zicem cu poetul:

Vitor de aur Românimea are!

Cosfătuire intimă. Aseară (Miercuri) s'a
întrunit opoziția din nou. S'a întrunit să se încu-
rajeze. Și șeful partidului justhrist a luat cuvânt.

„Stăm înaintea unei lupte puternice — zice
d-sa — și avem datoria de a înfrunta din răspu-
teri atentatul guvernului împotriva națiunii încercând
să forțeze votarea proiectelor militare. Lupta
aceasta nu se poate să o slăbim nici o clipă. Nu!“...

In conferința de partid de alaltăieri contele
Apponyi a făcut o enunțiuare care e bine să o
primim:

„Dacă constituționalismul și parlamentarismul
nostru ar fi serios, nu era nici o piedecă... etc.

Va să zică e adevărat, că constituția no-
astră e ficțiune. Contele a avut o clipă de sen nă-
tate sufletească.

Strugurul e acru. Involuntar ne reamintim
fabula bine cunoscută a măestrului Ișop cu vulpea și strugurii, cetind declarația
cea mai recentă a genialului conte Apponyi în chestia
famosului ofert ce i-s'a făcut din partea consiliului
universitar pentru catedra de drept public la universita-
tea din Budapesta.

Scrisesem în numărul din urmă, că ministrul
de culte și instrucție publică contele Zichy a publicat
concurs pentru această catedră, cu condiții pe cari d.
Apponyi nu le înfrunțește, refuzând în felul acesta
într-o formă gingașă, dar hotărâtă propunerea
Universității. Cu ocaziunea aceasta un ziarist
maghiar a crezut de cuviință să ceară și părerea
celebrului „erudit“. Dăm răspunsul ce l-a dat
Apponyi, fiind foarte caracteristic pentru dânsul. Iată-l:

„Știința m'a chemat la catedră, politica însă
nu m'a îngăduit să o ocup. Faptul acesta incumbă
o mare satisfacție morală pentru mine în ambele
direcțiuni. La concurs nu i-au parte!“

Apponyi e consecvent ce privește închipuirea.

Până'n pânzele albe. Azi s'a început discuția
asupra proiectelor militare. Marți seara s'au întrunit
ambele partide în conferințe unde au dezbătut
prealabil proiectele dela ordinea zilei. E în-
deosebi interesantă atitudinea celor două tabere
mari: partidul muncii și coaliția partidelor cu
program independist, cari stau față în față de a
duce luptă pe moarte și pe viață, unul pentru a
le înființa, celalalt pentru a le zădărnici legifera-
rea cu toate mijloacele uzuale. Partidului muncii
i-a relatat proiectul baronul Solymossy recomandându-
l spre primire. Premierul Khuén-Héderváry a ro-
stuit un discurs însuflețitor spre gaudiul tuturor
mamelucilor. Intreg partidul fără discuție s'a
alăturat proiectului, cum îi și șede acestei cete
de „adevărați“ reprezentanți ai națiunii.

Față de atitudinea aceasta a partidului muncii
întrunirea coaliției independente a fost deosebit
de însuflețită, am putea zice, războinică. La
cosfătuire afară de partidele lui Kossuth și Justh
au participat mai mulți membri afară de partide
ai parlamentului ungar. Dispoziția opo-

ziționalilor e cât se poate de ostilă și ne lasă
să concludem la o luptă înverșunată și dacă în-
suflețirea mare a celor din opoziție nu e foc de
paie, avem nădejde mare, că guvernul își va trage
consecvențele. Conferința a adus o mișcare, în
care respinge categoric proiectele militare, ca
absolut dezastruoase și declară luptă înteleasă și
violentă împotriva lor, cu toate mijloacele consti-
tuționale.

Contele Apponyi, vorbăreț de fel, într'un
discurs avântat (l) relevă, că „suntem în preajma
unui moment critic și deciziv“ căci „întreagă istoria
țării din ultimii zece ani se reduce la lupta
în jurul chestiunii militare“, îndemnând adicții la
o luptă până'n pânzele albe.

Cu alte cuvinte opoziția a declarat războiu
de extirpare contra guvernului, enunțând — indi-
rect, dar lămurit — *obstrucția tehnică*. Intre ase-
menea împrejurări se prevede o discuție fără
sfârșit aproape, în jurul proiectelor militare, care
nu este exclus a se sfârși cu căderea guvernului
național al muncii.

Și Tisza... In cosfătuirea intimă a parti-
dului muncii a făcut și Tisza declarație în felul
lui.

Majoritatea are îndemnizarea națiunii, și
aceasta-i incumbă datoria de a săvârși în momen-
tul oportun la ce s'a angajat. Conducerea
responsabilă a partidului va face totul, nici mai
mult nici mai puțin, decât e de lipsă.

D. Tisza, pe semne, nici că se sfiește să
susțină adevărul cu „mandatul națiunii“.

Tupeu de gentry.

Neînțelegerile bisericesti din România.

Am anunțat în n-rul trecut poporal conflictul
sinodal din România, care a dat naștere procesului
contra Mitropolitului primat, în care acesta a fost
acuzat de fapte imorale, de către Episcopul de Roman
și alții.

Procesul s'a sfârșit cu achitarea Primatului
și scoaterea din scaun a Episcopului de Roman.

In urma acestui proces, I. P. S. S. Atanasie,
și-a dat demisia din postul de Mitropolit primat,
demisie care a fost primită de M. S. Regele Carol.

Despre P. S. S. Episcopul Gherasim Safirin
al Romanului, avem de înregistrat o situațiune
interesantă.

După proces, P. S. S. a plecat la Roman
ferm decis să nu părăsească scaunul episcopal,
deoarece el stăruie în credința, că sentința n'a
fost dreaptă, și Sinodul nu are dreptul să-l
scoată din scaun, dacă nu e caterisit. Astfel
Episcopul Safirin îndată ce a sosit la episcopia
din Roman, a vrut să trimeată o telegramă
d-lui ministru al cultelor, în care să-l anunțe,
că P. S. Sa rămâne pe motivul de mai sus,
în scaunul său. Atunci însă sosește prefectul
și-l somează să părăsească postul, la care P. S.
Sa ripostând, prefectul revine după câteva ore
însoțit de procuror și-l forțază a părăsi
episcopia, întovărășindu-l la gară, de unde
depusul Episcop s'a dus în București. Nu se
știe încă ce atitudine va lua în viitor
Episcopul Gherasim Safirin.

Constituția din Bulgaria. In ultima ședință
a marelui adunări naționale s'a cetit un protest
în numele stângei extreme, în care se afirmă
că declararea independenței Bulgariei și ridicarea
ei la rangul de regat, a fost ilegală și anticons-
tituțională. Drept aceea adunarea să declare
din nou principatul și titlul de principe pe seama
regelui.

Proiectul guvernului a fost apărat de mi-
nistrii și de deputații guvernamentali cu argu-
mente puternice. Toți s'au provocat la împreju-
rarea, că majoritatea țării s'a declarat pentru
proiect, deci minoritatea n'are decât să se supună.

Proiectul guvernului s'a primit cu 332 vo-
turi contra 50.

In Tirnova socialiștii au ținut o mare adu-
nare, în care au protestat de asemenea contra
reviziei constituționale.

Acțiunea Germaniei în Maroc. Știrea, că
ofițerii vasului „Berlin“ s'au pus în legătură cu
autoritățile locale, a produs în Paris o impresie
rea. Franța se teme, că o astfel de purtare poate
să împiedece numai tratativele începute. Tot ast-
fel și svonul, că Statele-Unite ar fi intervenit la
Germania pentru aplanarea conflictului, s'a do-
vedit de nebazat, căci America stă departe de
întreaga acțiune neavând nici un interes în Ma-
roc. Sultanul din Maroc a adresat o proclamație
către supușii săi, în care cere să se restabilească
ordinea să nu mai fie necesară o intervenție
străină ca cea la ocuparea Fezului.

Din Austria. Prim-ministrul Gautsch va începe
în curând tratativele cu diferitele partide din
Austria. Gautsch va trata separat cu fiecare
partid și numai mai târziu va ține conșultări
comune cu toate partidele. Prim-ministrul nu va
pretinde, ca șefii să se declare asupra ținutei
deocamdată, ci le va lăsa timp să se consulte
în privința aceasta cu partizanii lor. Mult
agită în prezent chestia postului de pre-
zident al Camerei. Agitația publicului
deveni cu atât mai mare, cu cât se lăfșise
vestea, că creștin-socialii nu voiesc să voteze
pe Sylvester, care e național liberal. La urmă
s'a dovedit însă, că această știre nu corespunde
adevărului, căci și ei au pretins la timpul
său acest post pe seama lor, când au fost
cel mai numeros partid în Austria.

Peste vr'o câteva zile se va întruni
parlamentul austriac. In vederea acestui
fapt, prim-ministrul Gautsch a ținut
conșfătuiri cu șefii diferitelor partide,
ca să poată înjgheba o majoritate de
muncă. Gautsch le-a comunicat, că
parlamentul trebuie să-și privească de
cea mai urgentă datorie să voteze
proiectele militare și proiectul
băncei. Înainte de feriele de vară
însă va ajunge la desbatere numai
proiectul militar. Sustersic a propus,
ca proiectul acesta atât de însemnat
să fie amănat pe toamnă, fiind
sesiunea înaintea ferilor prea
scurtă.

De importanță sunt declarațiile
prim-ministrului făcute șefului
clubului polon. Gautsch l-a asigurat,
că monarhia e convinsă despre
însemnătatea chestiei polone și de
aceea guvernul e hotărât să
îndeplinească după putință
pretenziunile lor. Dr. Lazarski
a mulțumit prim-ministrului
pentru aceste cuvinte prietenești
asigurându-l că clubul va ști să
prețuiască acest gest și se va
conforma lui.

Se ia ca sigură alegerea lui
Sylvester de prezident al
Camerei. Alegerea lui se va
face însă numai pe săptămâni
rămânând alegerea unui
prezident definitiv pe sesiunea
de toamnă. Vice-prezident
va fi poate un creștin-social.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 13 Iulie

In Casa țării a început din nou
obstrucția. In ședința de Miercuri
era să ajungă la desbatere
proiectul reformelor militare.
Dar opoziția n'a lăsat să se
ajungă până la aceasta, ci în
fel și chip a cercat să omoare
vremea cu lucru de nimic.
S'a pus și a făcut observări
la protocolul ședinței trecute,
cari însă nu prea aveau
temei. S'a trecut apoi la
interpeleții. Mai multă
vorbă s'a făcut în jurul
cutremurului dela Kecs-
kemét, căci atât prim-minis-
trul cât și deputatul Hock
s'au ocupat pe larg cu
afacerea. Au urmat apoi
alte interpeleții, cari au
ținut până la sfârșitul
ședinței. Opoziționaliștii și-
au ajuns deci scopul: proiectul
reformelor militare n'a
putut ajunge la ordinea
zilei.

In ședința de ieri s'a
început apoi obstrucția
în toată forma.

La început deputatul
Lovászky a făcut unele
observări la procedura
prezidentului Berzeviczy,
care a îndrumat la ordine
pe Hock.

In legătură cu aceasta
se aduce un caz de
precedență cu fostul
deputat național Maniu,
cărui încă îi detraseră
cuvântul pentru că a
criticat procedura
prezidentului.

Din ciocnirea diferitelor păreri reiese, că regulamentul Camerei se folosește și interpretează după bunul plac al prezidentului și al majorității.

După aceste certe se trece la discuția proiectului reformelor militare.

E raportor bar. Solymossy.

Face o expunere pe larg a motivelor, cari necesitează legiferarea proiectului. Nu numai din punctul de vedere al apărării țării, ci și din cauza poziției de mare putere a Monarhiei trebuie adusă această reformă.

Recunoaște, că noua lege va cere multe cheltuieli, dar pentru asigurarea păcii trebuiesc aduse aceste sacrificii. Amintește spesele mari ale unui eventual războiu. Tot așa și pierderile mari ce le poate aduce un dezastru de războiu sau și numai izbucnirea lui.

De aceea orice om cu judecată va trebui să vadă și recunoască, că este o necesitate neapărat de lipsă, ca noua lege să se aducă, căci altcum n'ar fi asigurată pacea. În motivarea lui următoare afirmă, că instituția armatei trebuie susținută și dezvoltată și din motivul, că în timpul serviciului militar feciorii își câștigă multe cunoștințe practice, de cari au trebuință în viață. La armată se desvoaltă în feciori simțul asocierii, și acest simț dus în viață, le este spre mare folos.

Asentările de aici înainte nu se vor face după sorți, ci după mai mare dreptate. Nu amintește însă nimic de adevăratul scop ascuns al acestei legi, care este maghiarizarea armatei. Roagă să fie primit proiectul.

Contra proiectului vorbește cel dintâiu deputatul Tóth care prezintă la stârșit o propunere spre primire.

„Plagiatul“

Primum dela distinsul nostru colaborator d. P. Dulfu următoarea scrisoare:

Domnule Redactor!

În Nr. 131 al „Tribunei“ preotul Petru Popa găsește cu cale a se ocupa într-o scrisoare, de povestirea mea poporană „Catalina“ publicată în Nr. 120 al „Românului“ și are îndrăzneala să afirme, fără a dovedi prin ceva că: de data aceasta eu n'am căutat inspirația „de dreptul la isvor — la popor — cum făcusem cu „Isprăvile lui Păcală“ și cu „Legenda Țiganilor“ ci m'am oprit la o broșurică din biblioteca vechei „Tribune“, la „Blăstăm de mamă“ al d-lui G. Coșbuc, pe care l'am plagiat „chiar și în cele mai multe amănunte“.

Dați-mi voe domnule Redactor, să-i arăt prea cinstului preot, că nu are dreptate. Adevărul este tocmai contrarul celor susținute de Sfinția Sa, și anume că: eu și de data aceasta mi-am luat inspirația de la isvor — de la popor — anume: dintr-o poveste din Ardeal. Iar cu poezia „Blăstăm de mamă“ a d-lui Coșbuc, care își are subiectul tot din poveștile poporului, am făcut cunoștință abia acum din urmă, după ce am văzut scrisoarea din „Tribuna“. Celelalte poezii ale domnului Coșbuc, cari au apărut la București în volume mai mari, le-am citit și recitit de mult, pe toate. Dar aceasta, care s'a tipărit în Sibiu, într-o broșurică, și pe care nu mi-s'a întimplat s'o văd la librăriile din București niciodată, îmi scăpase necitită. Aflând însă despre scrisoarea din „Tribuna“ a prea cinstului părinte, m'am dus îndată la un librar bucureștean și i-am cerut să-mi procure de la Sibiu „broșurica“ despre care e vorba, ca să văd și eu ce e cu minciunea aceea de „plagiat“. Până să vie broșura însă, au trecut mai multe zile. Iată pricina pentru care am întârziat cu acest răspuns. Că a mai apărut, acum un an, și în „Lupta“ o poveste (de d. Victor Eftimiu) al cărei fond este „identice“ iarăș „cu cel din poezia domnului Coșbuc“ am aflat tot din scrisoarea părintelui Popa, fiindcă „Lupta“ în ultimii doi ani eu n'o mai citiam.

Confruntând în sfârșit lucrarea mea cu a d-lui Coșbuc, am găsit în adevăr între ele unele asemănări de fond, forma însă e cu totul deosebită și proprie fiecăruia din noi. Ba sunt și mari deosebiri de fond: alt început, altă încheiere, altă concepție, în general, după cum se poate convinge lesne ori și cine, citindu-le pe amândouă.

Este întrebare acum, de unde vin cele câteva asemănări de fond? Lucrul e foarte simplu! și mă mir, că Sfinția Sa nu l'a priceput din capul locului, ceace l-ar fi împiedecat, poate, de a-mi aduce o învinuire atât de nedreaptă. Se vede, că povestea poporană din care mi-am luat eu subiectul, o fi una și aceeași, sau vre-o variantă a aceleia, din care s'au inspirat la rândul lor d. Coșbuc și d. Eftimiu. Ce e mai firesc și mai posibil decât aceasta?... Iar lucrurile stând astfel, mai poate fi aici vorba de „plagiat“?

Dar să admitem, că povestea poporană sau variantele din care ne-am inspirat și unul și altul, nu ar exista; că d. Coșbuc ar fi inventat singur faptele din „legenda poporană“ a d-sale, intitulată „Blăstăm de mamă“; și că eu ași fi imprumutat fondul povestirii mele de dreptul dela d-nia sa, imitându-l. Nici chiar în cazul acesta nu s'ar putea vorbi pe drept despre un „plagiat“. Plagiat înseamnă: asemănare, identitate, nu numai de fond, ci și de formă (de fraze, de versuri, de strofe întregi) lucru despre care în cazul de față nici pomeneală nu poate să fie.

Dacă nu știa acestea prea cinstitul părinte, ar fi putut să le afle, nu mai departe: chiar și din „Enciclopedia Română“ tomul III., unde la pag. 611 se spune lămurit, că plagiat se chiamă „numai când și ideile și forma sunt identice cu ale autorului anterior“. Și tot acolo, la pag. 479, se mai spune, de către un om, poate, ceva mai competent în materie, decât sfinția sa, că: „Originalitatea nu stă atât în invențiune sau în noutatea subiectului, cât în concepțiunea și forma ce i-se dă. Toate creațiunile literare și de artă sunt mai mult sau mai puțin imitațiuni după alte modele. Epopeele homerice sunt făcute din cântecele poporale; poezii grece și-au luat subiectele de-a rândul din Iliada și Odisea și s'au imitat unii pe alții. La moderni nimeni n'a imitat mai mult, decât Stakespeare, Lafontaine, Molière, care spunea sincer: iau bunul meu de unde-l găsesc. Faust, cea mai mare operă a lui Goethe și a secolului său, este imitată după o legendă națională și după o altă dramă cu același subiect; asemenea Don Juan, Infernul și alte opere clasice“.

Iată dar, că așa și putut imita, în fond, și pe d. Coșbuc, sau pe alt scriitor, de dreptul, fără să se poată zice, că l'am „plagiat“, dacă forma ce am dat-o lucrării, e e a mea proprie. Repet însă, că eu mi-am luat subiectul povestirii, nu din legenda d-lui Coșbuc, ci dela popor, de unde are dreptul să se inspire fiecare scriitor. Și mi-am ales acel subiect, fiindcă nu știam, că a mai fost prelucrat de cineva în formă poetică. Dacă aș fi știut, ce nevoe aveam să mă leg tocmai de acela, când în basmele poporului puteam găsi atâtea altele, care de care mai frumoase?

Mai trebuie oare să inzist? Eu cred, că nu. Din cele spuse până aci, se vede destul de lămurit, că învinuirea ce mi-s'a adus, este cu desăvârșire nedreaptă și lipsită de temei. Prin urmare, noroiul necinstei pe care l-a aruncat asupra mea, prea cinstitul părinte Petru Popa, iată, că pe mine nu mă poate atinge cătuși de puțin, ci se întoarce înapoi asupra sfinției sale.

Atât am avut să-i răspund.

București, 28 Iunie 1911.

P. Dulfu.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Un arhieru în mijlocul credincioșilor săi

Ziarul „Românul“ a fost primul, care a adus îmbucurătoarea știre, că P. S. Sa dr. Miron E. Cristea episcopul Caransebeșului va face vizite canonice în dieceza sa și că începutul îl va face în protopresbiteratul Făgetului.

Vestea aceasta îmbucurătoare a umplut cu nespusă bucurie inimile Românilor din protopresbiteratul Făgetului, unde de când țin oamenii minte nu s'a mai pomenit, ca vlădica să vină în mijlocul poporului.

În tot locul nu auzi alta vorbindu-se, decât că „vine vlădica!“

Cuvintele acestea electrizează și pe cei mai apatici și toarnă viață nouă și în cele mai istovite piepturi.

O deosebită importanță a primit această vizitațiune canonică prin împrejurarea aceea, că în legătură cu această vizitațiune se va sfinți și biserica din Făget, care acum din nou a fost pictată și ajustată cu toate cele de lipsă.

În vederea acestui act important atât organele noastre bisericesti, cât și organele politice s'au pus în mișcare, ca să facă P. S. Sale o primire cât se poate de importantă.

Programul e deja stabilit.

P. S. Sa d. Episcop dr. Miron E. Cristea va pleca cu acceleratul înainte de amezii dela Caransebeș însoțit de I. P. C. Sa d. Arhimandrit și Vicar episcopesc Filaret Musta și alți dignitari bisericesti din Caransebeș. Prânzul îl vor lua în Lugoj.

Cu trenul de 4 ore d. a. vor pleca dela Lugoj către Făget însoții de mulți membri de frunte din societatea Lugojului.

Seara la 6 ore și jumătate vor fi în Făget. La gară vor fi întâmpinați de organele administrative și de preoțiimea din tract în fruntea poporului, care promite, că ia parte în număr nespus de mare.

La gară P. S. Sa d. Episcop va fi bineventat în numele organelor politice din partea protopretorelui Făgetului d. Lad. szlau Scönerfeld, iar în numele bisericii gr.-or. române din partea P. onor. domn protopop tractual Sebastian Olariu.

Dela gară tot convoiul va purcede la biserica gr.-or. română din Făget, unde se va ținea obicinuita priveghere care premerge sfințirii bisericii.

Duminecă dimineața întreg clerul tractual în frunte cu protopopul Sebastian Olariu va veni cu litia, ca să conducă pe P. S. Sa la biserică, ca să înceapă actul sfințirii.

Antistia comunală din Făget în frunte cu harnicul nostru primar Iosif Schreiner deja de pe acum s'a îngrijit, cu drumul pe unde merge Prea Sfinția Sa să fie împodobit cu verdeață atât pe jos, cât și pe de lături.

Duminecă la orele 12 va fi recepțiunea deputațiunilor, iar d. a. la 2 seara va fi un banchet splendid în hotelul „Regele Ungariei“. După cum se vede de la banchet vor lua parte circa 300 persoane.

La banchet vor fi cel mult patru toaste: 1. pentru Maiestatea Sa, 2. pentru Prea Sfinția Sa, a) administrația și b) biserica și pentru Înalt Preacuvioșia Sa d. arhimandrit Filaret Musta.

După amiază la 6 ore va fi excursiune în „Dealul Popii“.

Luni dimineața la 8 ore se va începe vizitațiunea canonică în comuna vecină Temerești.

Prea Sfinția Sa va fi însoțit de frunțașii români din Făget și de organele administrative din tract.

Despre festivitățile, ce vor urma vă voi trimite rapoarte speciale.

Ad reg.

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 bucăți ! calese diferite la dispoziție. ! Telefon 439. Prețurile se trimit grătit și francat. !

Litere — Arte — Științe

SANDU¹⁾

Pentr'un țoiu, când n'avea banul,
Iși dădea zălog sumanul.
Pentr'un chil, când a 'nsetat,
Sufletul și-l'ar fi dat.

Dela crâșmă toți plecără,
Numai el mai stă, și-i seară...
A plecat și el acum,
Cumpănindu-se pe drum.

Merge.. pân' la crucea 'naltă,
Iar la cruce.. buf! în baltă...
S'a sculat cu mare greu,
Iată-l la căminul său.

Soața-i zice: — „Arz-o focul!
„Crâșma ți-o mănă norocul!...“
Dânsu-i bate din picior:
— „Iar?... Să taci!... că te omor!...“

Ea mi-l roagă: — „Hai la masă“.
El, o ia de păr prin casă.
Copilașii... sar, țipând.
El, le cară pumni la rând.

— „Vai!... păgânul!.. mi-i sugrumă!“
— „Ce?... Mai na și ție, ciumă!...“
Apoi cade jos, turtit.
Somn adânc l-a copleșit.

Dimineată, o arsură,
Foc îi sânt: și piept și gură.
Ca să-i treacă al setei jar,
Pleacă 'n sat la crâșmă iar.

Intr'o noapte viscoloasă,
Geaba-l așteptau acasă...
Către ziua, l-au găsit:
Intr'un șanț, înțepenit.

P. Dulfu.

Trupa Bănuțiu în Bihor

— Raport și reflexii. —

Oaspe rar sosit-a la căminul nostru, — Thalia română a coborât „ca un înger palid, cu priviri casate“ în mijlocul sufletelor noastre năcăjite și setoase de lumină, ca să ne dea îndemnuri nouă și ne înalță sufletește. Și cred, că sunt talmaciul tuturor Bihorenilor, când, sub impresia acestor zile, doresc, ca începutul mișcării culturale mai intensive, ce a fost debutul trupei însuflețite a d-lui Bănuțiu, să însemne totodată și începutul unei noi epoci de activitate culturală și socială în părțile noastre bihorene, sătmărene și maramurășene.

Hotărârile adunării generale din 1908 a „Societății pentru fond de teatru“, în urma căreia s'au înființat comitetele filiale în fiecare orașel, ne-au dat desigur soluția temporală a modului și a metodei de activitate, într'un ram al muncii noastre culturale. Noua îndrumare se afirmă în chipul cel mai înviorător.

Treizeci de ani s'a lucrat aproape numai în adunările generale, cu apeluri, banchete și reprezentații ocazionale și foarte sporadice, până ce însăfârșit comitetul central și vrednicul președinte d. dr. Ioan Mihu au aflat un nou expedient, prin înființarea comitetelor filiale, prin numirea unui director artistic și sprijinirea unei trupe ambulante, chemată de a face educația teatrală a publicului, abstrăgând dela multe alte binefaceri și meniri ale ei.

Înainte de a trece în aprecierea meritorică a seratelor teatrale, aranjate în 2 și 5 Iulie, în Beiuș, trebuie să exprim sincerul meu regret, că celalalt apostol al Thaliei române, d. Zaharie Bărsan, care încă este un făt al fondului de teatru, nici astăzi nu este aplicat de a întinde mână de pace d-lui Bănuțiu, uitând ambii vechile intrigi și dușmăni, demne de niște primadoane de mâna a doua și nu de artiști serioși.

¹⁾ Din volumul „Cântece și povești“.

În oara asta, d. Bărsan a înjghebat o trupă de 4 persoane, d. Bănuțiu de 6 persoane, așa încât foștii stipendiști ai fondului de teatru, fac unul altuia concurență, ba merg mai departe și îndrăznesc să afirm, că ambii fac concurență fondului de teatru însuși, căci publicul în unele părți e sfâșiat deja în două „partide“, unii admiră pe d. Bănuțiu, alții numai pe d. Bărsan, sprijinind consecvent numai pe unul sau pe altul.

Până la noi, har Domnului, nu au pătruns încă aceste inconveniențe, așa încât, putem admira în toată ființa prestațiile d-lui Bănuțiu și a trupe sale însuflețite. Apostolatul d-lui Bănuțiu cere desigur multă stăruință, multă zoală. D. Bănuțiu crede în puțința izbăndei. Și trebuie să crezi, ca să te poți înălța! Rodelele muncii săvârșite în anul acesta prin părțile noastre, au cuvântul să-l înalță și să-l întărească în credința asta.

Trupa d-lui Bănuțiu a fost primită cum nu se poate mai bine prin părțile noastre

Artiștii au fost găzduși la familiile d-lor frunțași, dr. Ioan Ciordaș, Gh. Murășan, dr. Nyes, dr. Muntean, dr. G. Cosma, cari toți împreună cu familiile Stefanica, Ghera, Bușița, Ardelean, Selagian, Papp au concluzat la succesul reprezentațiilor date.

Însuflețirea, dragostea și felul lor să servească de îndemn tuturor familiilor române de bine.

Ambele reprezentații s'au început seara la 8 ore.

Apăru pentru întâia dată simpatica figură a d-lui Bănuțiu. D-sa a declamat cu o nuansare artistică reușită câteva poezii. În „Jertfa“ dramă într'un act, de Miculescu, apărută și în „Convorbiri Literare“, d. Bănuțiu a ținut la înălțimea de săvârșită rolul doctorului. D-lui creiază cu multă dibăcie tipuri reale. În pieza „Unica Fică“, unde se recere o mare prezență de spirit, o conștiință elastică, de Bănuțiu apăru într'o nouă ipostază. D-sa e un drăguț și admirabil actor de interior, cu fieștecare accent, mișcare și expresie apare ca un om cu două socoteli, care incurcă și descurcă.

D. Ionel Crișan a cântat doine de T. Bre-diceanu, cântece de Scheletti, Șorban, Murășan, balada lui Dima „Ștefan Vodă“ și „Codrul“ de Alexandri. D-sa cu volubilitatea vocii sale, cu rutina lui artistică, deschide toată bogăția de frumuseți și căldură a doinelor noastre. Nota specială a școlii d-lui Crișan, e accentul vibrator și relieverea m iasră a stărilor sufletești.

Acompaniamentul a fost ținut de d-soara Valeria Ștefanica, absolventă a conservatorului din Augsburg, bine cunoscută înaintea publicului nostru dela alte concerte. În piesa „Intre Brazi“ de Dinicu a stors admirația tuturor, prin dexteritatea și temperamentul, cu care a știut treptat să deschidă comora de simțiri, ce ieșiau cu putere de sub degetele ei fermecate.

D. Calmuschi Constantin, apreciatul comic, fire pasionată de scenă, compusă din haz, umor și satiră, e predestinată să stârnească râsete viforoase cu debuturile d-sale hazlii. Rolurile d-sale au fost jucate cu mult talent în „Unica Fică“ și „Curiositatea femeiască“. Cu fiecare mișcare, observație, privire, stârnește ilaritate. Publicul — ca pe cărbuni aprinși — abia aștepta apariția lui. D. Bănuțiu poate fi fericit, că a izbutit să-l angajeze și asupra d-sale nu-i permis să se lase nici o umbră de nedumerire... căci poziția unui comic bun e totdeauna excepțională.

Domnișoarele Popa-Radu din Făgăraș au jucat cu multă îndemănare punându-și toată inteligența, simțirea și sârguința în rolurile lor. Diletanții și diletantele din loc au întregit cu vrednicie trupa, îndeosebi d-soara Florica, Crișan, Elisa Ștefanica și d. Gh. Ciunga.

Drept recunoștință și admirație diletantelor s'au oferit buchete de flori, d-lui Calmuschi o coroană de trandafiri, dlui Crișan o liră mare de trandafiri, iar d-lui Bănuțiu o coroană mare de lauri, purtând inscripția: „Apostolului Thaliei Române“.

Joi în 6 Iulie trupa a debutat la Tinca, cu mare succes, având tot același program. (—)

Lupta cavaleriei dela Biskupitz

14 Iulie 1866

45 de ani s'au scurs în noianul vremii de când se deslănțise asupra ținutului din Nord-ostul Boemiei o furtună războinică, asemenea căreia istoria veacului trecut puține va avea de înregistrat. Anză la acest războiu între împărăția noastră și regatul Prusiei dăduse neînțelegerile iscate pentru ducatele Schleswig-Holstein cuprinse dela Danemarca în războiul din 1864, și mai ales rivalitatea dintre aceste două state pentru primatul din Germania.

După un războiu purtat cu peana în decurs de 3 luni — Ianuarie—Martie 1866 — neputându-se ajunge la o înțelegere, s'a început și de o parte și de alta cu înarmarea și concentrarea trupelor. Prusia, care îndată după bătăile Napoleonide se apucă de organizarea armatei sale, preveni mobilizării noastre cel puțin cu 2 săptămâni, așa încât ea pătrunse deja în Boemia, pe când armata noastră — afară de l. corp Clam—Gallas — se afla încă pe cale.

Începând cu 26 Iunie s'au dat în 5 zile 14 lupte, una mai sângeroasă ca cealaltă; abia în una din acestea la Trautenau în 27 Iunie am putut eși învingători, dar cu prețul unei pierderi întreite față de acelea ale inamicului. Marile pierderi de 30.000 ce le-a suferit armata, au nevoit pe comandantul suprem Benedek a face o concentrare retrogradă între Elba, Trotina și Bistritz cu baza Königgratz.

În poziția aceasta a așteptat în 3 Iulie 1866 pe rivalul său, care ne era superior și cu numărul și cu armatura. Sub astfel de împrejurări memorabila aceasta luptă, ca urmare firească a celor 14 lupte anterioare, numai cu dezastrul cunoscut a putut să se sfârșiască. Constrânsă la retragere armata a apucat calea spre Viena, o parte peste Pardubitz—Brün, iar cea mai număroasă peste Olmütz.

Acesta este în trăsături mari cursul războiului, care cu lupta decisivă dela Königgratz s'a putut socoti de terminat, prin ciocnirile și luptele ulterioare nu s'au mai produs nici o schimbare în starea tristă a armatei.

Vin acum a da în cele următoare descrierea luptei din fruntea acestui articol.

După un marș forțat de 15—16 ore pe zi, ajunserăm în 12 Iulie la Krönau lângă Olmütz, unde sub scutul acestei fortărețe petrecurăm 2 zile. Repausul acesta și siguranța de vre-un atac dușmănesc, contribuă mult la recrearea feciorilor, a căror puteri le mistuiseră obositoarele marșuri de 9 zile ale retragerii.

În 14 Iulie părăsirăm des de dimineată tabăra dela Krönau. Brigada general-majorului Saffran, ce o alcătuiau al 11-lea batalion de vânători, apoi regimentele de infanterie Nr. 64 și 80 cu o baterie de tunuri, era astfel aranjată, ca în tot momentul să poată trece în ordine de luptă; formam precum se vede arier-gărda corpului nostru II de armată (contele Thun-Hohenstein).

Până către 11 ore a. m. ne făcurăm drumul neconturbați, atunci — avizați de patrulele exmise, că inamicul se află în apropierea flancului drept al nostru, — comandantul brigadei dispuse, ca aceasta să ia poziția de luptă. În starea aceasta am așteptat aproape o oră, dar văzând că inamicul nu are intenția de a ne ataca, am reluat iar drumul spre satul Biskupitz destinat pentru răspunsul de astăzi, unde am și ajuns către 2 ore d. a.

Îndată ce tăbărirăm pe o țelină nu departe de acest sat, comandantul regimentului nostru (64) colonelul Baumgarten exmise pe a 8-a divizie — 15 și 16 companie — sub comanda căpitanului Herdliczka cu însărcinarea, de a asigura regimentul în contra unui atac neașteptat din partea inamicului.

Feciorii erau încă ocupați: unii cu pregătirea menagei, iar alții cu curățenia armaturei și a vestmintelor, când către 4 ore d. a. se aude deodată un tropot surd și un zăngănit de sabii așa de puternic, încât îți părea, că pe inamic numai zeci de pași îl despart de noi. Fără a aștepta

vr'o comandă feciorii prinseră puștile ce stau în piramide și la moment apucară calea de unde se auzea sgomotul. În vre-o câteva minute ajunserăm la locul unde vrășmașul — era întâiul regiment de cuirasiri — încercase un atac împotriva diviziei noastre dela avantposturi; dar la sosirea regimentului dispăruse deja, și numai norul de pulbere, de pe calea pe care apucase, se mai putea vedea. Două pușcături de tun descărcate de cătră artileria noastră pe urma inamicului nu se știe, ce efect vor fi avut. După o oră de așteptare ne-am reîntors în tabăra noastră și cătră 6 ore feciorii și-au putut gusta în tihnă menagea.

Se apropia de înserate și fiecare cerca împrejur, unde ar afla un loc potrivit pentru odihna de noapte. Dar nu ne-au fost dat a ne bucura de-o noapte pacinică, căci pe la 8 jum. ore seara, inamicul întărit cu puteri nouă, a repetat scena dela 4 oare. Cu 2 $\frac{1}{2}$ escadroane a dat năvălă asupra diviziei noastre și cu iușeala fulgerului a încunjurat-o de 3 părți. Pe lângă toate salvele de focuri cu cari fură întâmpinați din partea celor 2 companii, cari formaseră în pripă un carré, cutezătorii călăreți înaintară până lângă carré, ba încă comandantul lor loc-colonelul Karl v. Heinichen dând pinteni calului prin baionetele puștilor a sărit în mijlocul carré-ului prăbușindu-se cu cal cu tot, fiind străpunși de mai multe baionete. Cu toate acestea feciorii nu s'au înfricoșat, fără umăr la umăr au stat ca un zid și s'au apărat cu o bravură incomparabilă; în urmă cu strigăte de „ura” au năvălit cu baioneta asupra dușmanului punându-l pe fugă.

Regimentul ca și la atacul dela 4 ore pornise în ajutorul diviziei strămtorate îndată la auzul întâiei salve de focuri, dar și de astădată inamicul își pierduse urma în întunerecul nopții, numai comandantul lor zăcea pe pământ greu rănit și mai mulți cai fără stăpân nechezând alergau împrejur.

Pierderile noastre au fost neînsemnate: 3 feciori răniți la cap, iar dușmanul a avut 5 oficeri și 14 feciori morți și răniți, o proporție, care este fără seamăn în tot decursul acestei campanii, deoarece pierderile noastre, în toate luptele ce s'au dat, au fost pretutindenea de 3-ori așa de mari ca ale contrarului. După 2 ore ne-am retras iar în tabăra noastră ducând cu noi pe răniții comandant al inamicului, pe care încă în noaptea aceea l-am trimis la spitalul din Olmütz.

Două particularități sunt de remarcat la această ciocnire și o ridică peste luptele obicinuite: Spargerea carré-ului prin cavalerie fără a aduce pe ostași în disordine și a-i măcelări, apoi respingerea cavaleriei cu baioneta, mai ales încercarea aceasta, care nu este prevăzută în nici o instrucție militară și-a fost săvârșită de bună seamă la o inspirație momentană a feciorilor, fără de a li-se fi dat o asemenea comandă.

Marea prezență de spirit și bravura extraordinară dovedită de ostașii noștri față de un inamic numerice covârșitor, în acestea două virtuți militare zace importanța acestei lupte, de care regimentul totdeauna va fi mândru și va servi ca o îndrumare și pildă vie generației prezente și celor viitoare. Nu mai puțin se poate mândri și poporul român a cărui fii, din cari se alcătuește aproape în totalitatea sa acest regiment,* au săvârșit asemenea fapte eroice.

Că aceasta luptă glorioasă a fost apreciată după vrednicie și de înaltele cercuri militare se vede de acolo, că toți ofițerii acestei divizii dimpreună cu majorul batalionului III Doleisch precum și o mare parte din ostași au fost decorați de către Majestatea Sa Împăratul.

Intru aducerea aminte a acestei însemnate zile, regimentul în tot anul o serbează cu mare solemnitate la 14 Iulie în fața monumentului ridicat în curtea casarmei din Orăștie. După serviciul divin se țin feciorilor vorbiri în limba română, maghiară și germană, explicându-li-se însemnătatea acestei zile de sărbătoare și onoare pentru regiment. Totdeodată se dau cu prilejul acesta unui suboficer interesele dela o fundațiune făcută din incidentul acestei lupte de brigadirul nostru baronul Saffran Generalul acesta văzând cu ochii ținuta vitejească a feciorilor

* Regimentul de infanterie No. 64 se compune din feciori români 90% și numai fracțiunea de 10% o dau Sașii Ungurii, Jidovii și Tiganii. El se întregeste din istoricul comitat al Hunedoarei, apoi Sebeșul săsesc și Mercurea din comitatul Sibiiului, cercul pretorial al Vințului de jos și Sângătinului din comitatul Albei-inferioare.

noștri, a dorit prin crearea acestei fundațiuni să dea expresie admirației și recunoștinței sale nu numai cu gura, dar și cu fapta.

Sibiiu, în 10 Iulie 1911.

Un martor ocular.

Invitare la abonament

Cu 1 Iulie v. a. c. „Românul” intră în al doilea semestru al existenței sale. El este organul de publicitate al comitetului național român. Nu reprezintă coterii, nici grupări aparte, nici interese personale, „Românul” reprezintă **exclusiv** interesele partidului național român din Ungaria și Transilvania.

Un ziar cum este „Românul” necesitează sacrificii materiale foarte mari. În curând redacția, administrația și tipografia acestui ziar vor fi așezate într-o casă proprie, în centrul Aradului. Tipografia noastră va fi ajustată cu toate recvizitele cele mai moderne și cele mai perfecte astfel, că tipografia „Românului” va fi cea mai desăvârșită tipografie românească din patrie.

Comitetul național a adus toate aceste mari sacrificii în buna nădejde, că ele vor fi spre binele neamului nostru, care la rândul său va veni și dânsul întru sprijinirea tendințelor curate ale comitetului național. Nu ne-am înșelat în așteptările noastre, căci cu mândrie putem vesti, că în decursul celor 6 luni de existență „Românul” a câștigat un așa frumos număr de abonați, cum nu s'a mai pomenit până aci în ziaristica română din patrie.

Acest munificent sprigin moral și materia al publicului românesc ne îmbărbătează și ne îndeamnă la încordarea tuturor puterilor noastre pentru de a putea da în mâna cetitorilor români de pretutindeni un ziar desăvârșit.

Voim să fim înțeleși de toți Românii din Ungaria și Ardeal și astfel grijim, ca limba acestui ziar să nu se depărteze prea mult de graiul poporului nostru. *Tinta noastră este, ca afară de politică „Românul” să ofere cetitorilor săi distracție nobilă, învățătură în cele economice, luminare în afacerile sociale și informații despre ceea ce petrece în lume. Numărul popular va rămânea și pentru mai departe izvor de însuflețire națională și de întărire a poporului în credința strămoșească. În numărul nostru de Duminecă susținem și în viitor o rubrică permanentă pentru chestia feminină, precum și rubrica de șach pentru popularizarea acestui nobil joc.*

Cu multă satisfacție sufletească putem constata, că în munca noastră am aflat sprijinul celor mai distinși bărbați și femei din sânul națiunii noastre.

Partea politică a „Românului” este condusă și scrisă de bărbați, ca: dr. Vasile Lucaciu, dr. Alex. Vaida-Voevod, dr. M. Popovici (Viena), dr. Iuliu Maniu, dr. Aurel Vlad, dr. Victor Bontescu, Alex. J. Hodoș, dr. Ștefan C. Pop, dr. Ioan Suci, Vasile Goldiș ș. a.

În partea literară cetitorii noștri au putut întâlni numele celor mai mari scriitori ai neamului nostru: Al. Vlașuța, B. Delavrancea, I. L. Caragiale, Gh. Coșbuc, Alex. Brătescu-Voinești, P. Dulfu în fruntea unei pleiade întregi de scriitori mai tineri, ca: E. Lovinescu, I. Minulescu, P. Cerna, A. Lăpădatu, Petre V. Haneș, Em. Grigorovița, Em. Isac, dr. Horia Petra-Petrescu, Const. A. Giulescu și mulți alții.

În deosebi suntem fericiți a vesti, că marele nostru poet d. Gheorghe Coșbuc cu adevărată înflăcărare națională sprijinește ziarul nostru și aproape în fiecare Duminecă vom aduce câte o lucrare originală din maeștrul condeiu al acestui geniu românesc.

Afară de foiletonul zilnic susținem și pentru mai departe rubrica permanentă pentru *litere, științe și arte*, la care colaborează asemenea mai mulți bărbați distinși de litere și științe (I. Corbu, V. Gilu, dr. A. Bogdan, Cronicar ș. a.) Dăm apoi regulat *nuvele mai mari și romane*. În curând vom începe publicarea unui mare și vestit roman de *Alfons Daudet*, tradus din franțuzește anume pentru ziarul nostru.

Dăm o deosebită îngrijire *chestiunilor economice*, cari le susțin bărbați specialiști, ca dr. *Virgil Madgearu*, dr. M. Popovici, C. Iancu, *Adrian Opoiu*, C. Băilă ș. a.

La *cronica jemenină* colaborează dame de înaltă cultură literară („Românca”, Aurelia Pop, Neli Cornea, Maria Cioban ș. a.)

Rubrica de șach este condusă de d. Gheorghe Marco, unul dintre cei mai mari șachiști ai lumii.

„Românul” are *informatori* la toate popoarele nemaghiare din patrie, ține *corespondenți permanenți* în Budapesta, București, Iași, Viena, Roma, precum și în toate centrele românești din patrie.

Ne vom nîzui, ca „Românul” să ajungă la *posibila perfecțiune astfel, ca să suplinească orice ziar străin și să se poată încuiba în toate casele românești prin însăși valoarea sa.*

În scopul acesta cerem sprijinul poporului românesc și rugăm pe toți aderenții partidului național român să aboneze „Românul” și să insiste, ca toate casinele, restaurantele și cafenelele cercetate de dânsii asemenea să-l aboneze.

Abonamentul este pentru numărul de zi:

Pe un an	28 Cor.
Pe 1/2 de an	14 „
Pe 3 luni	7 „
Pe 1 lună	2'40 Cor.

Pentru numărul popular:

Pe un an	4 Cor.
Pe 1/2 de an	2 Cor.

Pentru România numărul

de zi pe un an	40 franci.
pe 1/2 de an	20 „
numărul popular	10 „

Redacția și Administrația ziarului „Românul”.

INFORMAȚIUNI

Arad, 13 Iulie 1911.

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Căldura crește, ploii nu vor fi.
Prognostic telegrafic: Cald, secetă.
Temperatura (căldura) 27.5 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kigr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	11.33
Secară „	„	9.33
Cucuruz pe Iulie	„	7.54
„ „ August	„	7.64
Ovăs pe Oct.	„	8.08
Cucuruzul pe Maiu 1912	„	7.07

De-ale noastre.

D-nii Oncu și Bocu își caută onoarea. La orele 4 după prânz am avut o surprindere. S'a prezentat un locotenent de poliție în compania a doi agenți secreți, făcând în numele legii perchiziție. Căutau *adecă* manuscrisele articolilor: „Cine e perfidul autor al infamei notițe: „Cât o fi costat?” și „Norocul d-lui Oncu”.

D-nii Oncu și Bocu își caută *cinstea* pe la Tribunalele ungurești. Foarte bine și *prea frumos* din partea d-lor. Numai să nu le pară rău la urmă.

Sărbătorirea d-lui A. Bărseanu. Cu ocazia banchetului omagial oferit d-lui Bărseanu, directorul ziarului nostru i-a trimis următoarea telegramă:

A. BĂRSEANU—Brașov.

Sufletul meu te sărbătorește dimpreună cu Brașovenii. Implor națiunii noastre fericirea ca să trăiești încă mulți ani pentru binele și înflorirea ei.
Goldiș.

Convocare. Ne permitem a convoca pe toți iubiiții noștri conșcolari cu cari am absolvat de-o

dată cursul al III-lea preparandial la institutul pedagogic gr. cath. din Blaj în anul 1886, la o convenire colegială, cu prilejul împlinirii a 25 ani dela despărțirea noastră din Blaj, spre a ne renoi inimile tinere și a ne aduce aminte de dragostea ce am avut-o atunci.

Convenirea se va ținea în ziua adunării comitetului central, va se zică înainte cu o zi de adunarea Reuniunii noastre învățătoarești, așa ca în ziua următoare să rămânem la adunarea care se va ținea la toamnă în Blaj.

Din consfătuirea ținută în Maros-Vásárhely la 19 Iunie 1911.

Cu dragoste frățască:

Teofil Moldovan, inv. Ioan Suciu, inv. Stefan Nilca.

Turneu artistic al dlui Bănuțiu. Tinerimea română din Maramurăș vă invită cu toată onoarea la convenirea socială împreună cu dans din ocaziunea reprezentății teatrale și concertului aranjat prin bursierii „Societății pentru fondul de teatru român” sub conducerea dlui dir. art. Aurel P. Bănuț în 16 Iulie a. c. st. n. în scările Pavellane. Inceputul la ora 8 seara.

Programa: 1. Scurt cuvânt introductiv de **
2. Declamațiuni: de dl Aurel P. Bănuț.
3. a) Doine românești de Tiberiu Bredicean
b) Ce te legeni codrule? de Scheletti
c) Mai am un singur dor de Șorban
d) Dorința
e) Stefan Vodă și codrul de G. Dima, cântate de dl Ionel Crișian acomp. de dșra Anicuța Voilean.
4. Declamațiuni de Constantin Calmuschi.
5. 2 puncte la pian, executate de dșra Anicuța Voilean.
6. Bucătăreasa, comedie într'un act din nemțește de Dr. S. Stanca.
7. Jertfa, dramă într'un act de J. Miclescu.

Logodnă. D. dr. Antoniu Ardelean adv. în Sântimicăușul-mare s'a logodit cu dragălașa domnișoară Mărioara Precupaș din Nădlac. Sincere felicitări!

Aviz. La calomniile cari se debitează contra institutului nostru în „Revista Economică” Nr. 28 din 9 c., precum și a informațiilor tendențioase — date probabil de acei domni — spre a ne discredită, prin aceasta aducem la cunoștința marului public, că în curând vom eda o broșură, în care vom descrie amănunțit trecutul „Racoșanei”, motivul înființării „Ajutorului” și a armelor loiale, cu cari a lucrat „Albina” în contra celor două institute, până ne-a luat cele 2 filiale din Mediaș și Elisabetopol.

„Ajutorul” societate pe acții.

Despărțământul Dej al „Asociațiunei” își va ține adunarea generală în Buzuș, în 23 Iulie, st. n. la ora 3 p. m.

Bărsan la Recița. Apreciații apostoli ai teatrului românesc soții Bărsan și invită pe toți Români din Recița și împrejurime la *Serata teatrală*, care se va aranja Duminecă la 3 Iulie st. v. 1911 la Recița-montană în casa teatrală dela „Panonia” cu concursul mai multor diletanți. Se va preda: „Vânturătorii Mărilor”, dramă în 3 acte de Jean Richepin, trad. de Ținc.

Inceputul la 8 ore seara.

Din patrie.

Câteva palme vicispanului. În Hunedoara scandalurile se țin lanț. Mai nou cetim că notarul comitatens Adrian Barcsay alaltăseară a atacat pe noul vicecomite Csulay. Acesta fricos, cum este s'a refugiat în edificiul poliției. Tot nu scăpase însă. Barcsay infuriat l-a urmat și i-a aplicat câteva palme strașnice.

Cazul acesta a indignat oamenii de bun simț. Se svonise în curând că afacerea se va termina cu satisfacție cavalească.

Acum cetim în „Az Est”, că comitele suprem al Hunedoarei Ladislau Mara, crede exchisă aplanarea afacerii pe cale cavalească. Fiind atacul de așa natură încât nici închipui nu se poate aplanarea lui afară de calea disciplinară.

Mare-i dragostea între compatrioți!

Vrăsta patriarhală. Din Sătmar se dă știrea, că veteranul rabin Isac Reich a decedat la vrăsta patriarhală de 117 ani. Avuse patru femei, și a lăsat după sine multă bogăție și o bibliotecă, ce cuprinde multe rarități. A fost cel mai bătrân om din țară.

Oase de mamuth. Intre dealurile dela Kaposvár (comit. Somogy) săpând la o pivniță, muncitorii au dat la afuzime de 2 metri peste mai multe oase de mamuth (dinți, cap, picioare ș. a.)

Tablou cultural din »Asia« apuseană. Cetim o scrisoare de jalbă în „Az Est”: „Aveam o afacere la pretură. Mă chemase un polițist. Știu că nu felul acesta de a cita e cel obișnuit în Ungaria, totuși am plecat, nevoind să-mi procur neplăceri zadarnice. La pretură m'a primit pretorele Tibor Kiss. Nu mă aflam tocmai bine, făcusem deci vre-o trei pași dinaintea biroului. Dintr'odată se răstește:

— Nu te primbla pe aici!

— Scuză d-le — reflectez eu — nu mă simt chiar bine, să-mi dai voie ca să iau loc.

— Aci nu vei șede! — răspunse. Stai drept, ori nu continuăm.

— Atunci plec — mă indignai eu.
— Pentru acest răspuns, te pedepsesc cu 10 coroane. Și dacă urmezi să te opui înainte, am să-ți trag și altă pedepsă! D-voastră credeți că la pretură aveți de a face cu sodali de comerciant!?

— Rogu-te nu vorbi cu mine în asemenea mod — rugai pe pretore.

— Te pedepsesc cu alte 10 cor., iar pertractarea o suspind și te îndrum la avocat!

Salutai deci și plecai.

Cetățeni contribuenți se pot așa trata? Cu respect M. Gy". Aceasta e epistola cu jalba.

Fiecare își va imagina cetind acest tablou, cât de blând tratează asemenea ființe pripășite, ca tipul acesta de pretor, cu bieții Români analfabeți, când și fața de intelectuali își permit atâta.

Dela frați

Inundațiile din Moldoia. Din nordul Moldovei și din întreaga regiune a Siretului, până în județul Putna, se semnaleză mari inundațiuni, cauzate de revărsările râurilor.

Pagubele cauzate de aceste inundațiuni, nu se pot evalua încă în aceste momente, de oare ce apele nu s'au retras încă. În tot cazul, dezastrul e mare și pagubele imense.

În județul Dorohoiu. Apele Prutului s'au revărsat, inundând pe însemnate întinderi semănăturile și satele. În satul Lunca apa a năvălit în 45 de case, iar în satul Molnița în 25 de case. Localul scursalei vamale din Molnița este sub apă. Mai sunt inundate aci pichetul de grăniceri și toate sămănăturile de pe șesul Prutului.

Siretul s'a revărsat pe toată valea, cauzând pagube fără număr. Sămănăturile și fânețele din această regiune, mai toate ale locuitorilor, sunt sub apă și cu desăvârșire distruse.

Podul de peste Siret a suferit stricăciuni mari. Accidente de persoane sau de animale nu s'au înregistrat.

În Botoșani. Râurile Suceava și Siretul s'au revărsat pe întinderi enorme. Au fost acoperite de apă cu desăvârșire șoselele Burdujeni-Salcea, Dumbrăveni, Fântânele, Corni, Vlădeni, Simnicea și Bucecea. Apele au rupt podul provizoriu de peste Siret pe șoseaua județeană Botoșani-Burdujeni.

În satele Simnicea și Grigorești, apa Siretului a acoperit toate pășunile și fânețele din stânga râului. Locuitorii și vitele au fost surprinși de năvala apelor. Numai cu mari greutăți locuitorii și-au putut salva vitele de înec. Au rămas însă în câmp, despărțiți de sate prin apele mari, ce nu conțin o clipă. S'au luat măsuri să se pue la dispoziția acestor locuitori în gara Bucecea vagoane suficiente, pentru a-și transporta vitele până la Vârșeți, de unde să le poată duce pe la casele lor.

În județul Bacău. Râul Bistrița s'a retras în matcă. Părțile inundate ale orașului sunt libere.

Apele revărsate ale Siretului, de și nu sunt în creștere staționează.

Satele Cătălești și Schineni, comunele Șerbești și Săucești, sunt inundate.

Pe alocuri înălțimea apoi trece de 1 m. 50 cm. Locuitorii au fost salvați.

Luncile Siretului cu sămănăturile și fânețele sunt în întregime cuprinse de ape. Câteva turme de vite nu pot fi scoase. Rampa podului de beton dela Rătăcău a fost avariata.

În izlazurile de pe teritoriul comunelor Valea Seacă, Răcăciuni și Păncești sunt aproape 300 capete de vite prinse de apele revărsate ale Siretului.

Groaznicul dezastru din jud. Roman. Siretul vine cu furie din ce în ce mai mare și apele Moldovei s'au revărsat în nenumerate locuri. Satele Răchiteni, Ursărești, Volinterești și Lunca Mireștilor sunt cu totul înecate. Hălăuceștii și și parte din ajudeni sunt deasemenea cutropite de apele revărsate și mereu în creștere. Autoritățile au luat urgente măsuri pentru salvarea și ajutorarea nefericitorilor săteni.

Apa râului Moldova a prins într'un zăvoi, în dreptul comunei Tupilați, 146 de vite pe cari le-a înecat.

Deasemenea a inundat 70 hectare de sămănături ale sătenilor.

Pe teritoriul comunelor Botești și Gherăsești apa a inundat sămănăturile sătenilor și a distrus moara d-lui M. Antochi.

Satul Volinterești e înconjurat tot de apa Siretului, satul Sclica e amenințat a fi inundat.

Sămănăturile de pe moșiile Cogălniceanu, Volinterești și Doljești au fost complet inundate. În satul Carol I apa Siretului a inundat 16 case.

În satele Simionești și Pildești apa Moldovei a inundat 42 case.

Excursiunea Ligei culturale la Comana. Azi dimineață au plecat cu trenul de Giurgiu, la mănăstirea Comana, în pelerinaj pios, un însemnat număr de membrii ai Ligei culturale. După cum se știe, acest pelerinaj se face pentru a se aniversa împlinirea a trei sute de ani de la strălucita victorie, pe care viteazul Domn român, Radu Șerban-Vodă a raportat-o la Brașov asupra Ungurilor.

Manifestația aceasta de comemorare a unei victorii românești asupra armatelor trușășilor Unguri are o deosebită însemnătate în aceste vremuri când se pare, că fudulia ungurească a uitat rușinoasele înfrângeri, pe cari le-a suferit în trecut din partea bravelor armate românești.

Iată în ce mod elocvent și călduros explică distinsul publicist, d. dr. I. Scurtu, membru în comitetul Ligei culturale, în primul articol de azi al *Minervei*, scopul acestei mărețe și pioase manifestații:

„Ca la un semn al providenței, răspunsul Românilor liberi către frații robiți, în acest veac de restriste, este amintirea biruinței oștilor românești de acum trei sute de ani asupra trușășilor Unguri.

„Pentru neamurile vrednice, zilele gloriei trecute sunt îndemnuri și făgăduinți de gloriei viitoare.

„Acest adevăr trebuie să ni-l spună serbarea Ligei dela mănăstirea Comana și ecoul vestirei de îmbărbătare va străbate Carpații, va trece de Brașov, se va răspândi în toate statele și orașele românești din Ungaria, mângâind sufletele fraților cu nadejdea nestrămutată în vitejia neamului nostru!”

Inundațiile din Bucovina. În cursul ultimelor zile, în urma marilor ploii căzute toată Bucovina a avut să sufere foarte mult de pe urma inundațiilor. Aproape toate pâraele și râurile s'au umflat și au inundat câmpiile și orașele după malurile lor. Sunt inundate orașele: Cernăuți, Rădăuți, Suceava, Siretul, Storojineț, etc.

La Cernăuți: Partea de jos a orașului e toată sub apă și din casele după Mühlergasse și Weidergasse nu se mai văd decât acoperșurile. Toate sămănăturile de pe malul drept al Prutului sunt distruse, iar depozitele de cherestea după malul stâng au fost luate de curent și sunt acum jucăria valurilor. E un spectacol înfrorător, cum nu s'a mai văzut de acum douăzeci de ani.

La Rădăuți: Micile pâraie Suceavița, Toplița și Pozine, de obicei uscate, au crescut considerabil în urma ploilor. Cinci străzi sunt sub apă. Oamenii au fost nevoiți să-și părăsească locuințele și să-și lase avutul în voia soartei.

La Suceava: Râul Suceava a inundat teritoriul austriac și cel românesc. Podul căii ferate, din apropiere de Ițcani e pe cale de a se surpa. Pe calea ferată locală dintre Suceava și Ițcani circulația trenurilor a fost oprită.

La Siret: O mare panică domnește în oraș. Nenumărate străzi sunt sub apă. Toate drumurile și șoselele sunt inundate. Pagubele sunt însemnate.

La Storojineț: Apa Siretului a atins aci înălțimea de 450 metri. Trei oameni cari căzuseră în valuri, erau să se înecă de nu interveneau doi jandarmi cari i-au salvat. De altfel și acești jandarmi au scăpat ca prin minune.

Iași în vacanță. Ni-se scrie din Iași: Suntem în plină vacanță. Nu avem încă căldurile lui Cuptor, totuși zi cu zi figurile simandicoase ale Iașului pleacă la locuri răcoroase, la băi. Tot mai puțini din cei cu *situatii* vedem pe ulițele orașului și desigur că mulți bani vor duce cu ei peste graniță. Pentru Român e ceva firesc ca de îndată ce agonisește ceva bani — și de mulțori chiar cu străduința unui împrumut oneros, ce-l va resimți în urmă — pleacă peste hotar; numai pentru a fi la modă. Puțini sunt acei cu dare de mână, cari își refac sănătate sdruncinată la răcoarea pitoreștelor noastre localități de munte.

Iar cei nevoiași rămân aici, să înfrunte căldurile ce vor veni, ba poate să lupte — ferească D-zeu — și cu holera ce ne amenință prin vecini.

Și pentru distracția noastră avem teatru de vară. O trupă înjghebată de comicul C. Tanasă dă în fiecare seară — adică vorba vine, pentru că din pricina ploilor până acum n'a jucat decât de 3 ori — reprezentațiuni în grădina berăriei Bragadiru — C. Tanasă e fără îndoială un talent. E păcat că nu intră la unul din teatrele statului, căci fără îndoială munca de fiecare seară e uimitoare pentru el.

Petrecheri.

Petrecheri cu joc se vor aranja în Duminecile din 16, 23, 30 Iulie și 6 August st. n. în salonul de cură al băilor „Hebe” din Sîn georgiul-român. Incep. ora 8.

In Buzuș. (Büdöspataka) petrecere de vară la 23 Iulie st. n. Incep. la ora 8 seara. Venitul destinat bisericii gr. cat. din Ileanda-mare și „Asociațiunei”.

Concert teatru și dans, va avea loc în Pân-cota la 3/16 Iulie 1911 în sala de dans dela hotelul „Crucea Albă” sub patronajul d-lui dr. Șt. C. Pop dep. dietal. Se va juca piesa: *Vine Vlădica*. Inceputul la 8^{1/2} ore seara. Venitul curat e destinat pentru renov. școlii ort. rom. din loc. Muzică din Arad.

Programa: „Motto”, cor mixt de C. Savu. 1. „Serenadă”, cor mixt de G. Dima. 2. Doină „Cine m'aude cântând”, cântată de D-na Aurelia Halmăgean cu acomp. de pian de D-șoara Iuliana Lopoș. 4. „Hai la vale”, cor mixt de C. Porumbescu. 5. „Sub fereastra mândrii mele”, cor mixt după G. Dima de D. Simea. 6. „Vine vlădica” comedie într'un act de Ant. Popp. 7. Doina „Bădișor depărțitor”, cântată de d. Gheorghe Văgălău, cu acom. de pian de D-șoara Lucia Leuca. 8. „Dialog”, de Ant. Pann, predat de d-nii: Grigorie Ardelean și Maximilian Musca. 9. „In munți”, poezie de O Goga, declamată de d-șoara Agatia Țapoș. 10. „Marș”, cor mixt de C. Porumbescu. Dans.

Diverse

Licitatie de fete in Babilonia. Herodot ne povestește între altele, cum aveau Babilonenii să-și mărite fetele. Fetele de măritat erau puse la mezat în fiecare oraș sau sat în piața publică într-o anumite zi din an — și cel ce oferiau mai mult obțineva fata, cu condiție, ca până într'un an cumpărătorul negreșit să ia de nevastă fata cumpărată. Întâiu se pune la mezat cea mai frumoasă și apoi veneau pe rând celelalte după frumusețe. Babilonenii bogați ce voiau să se însoare, plăteau sume enorme pentru câte o fecioară frumoasă, așa că la acest târg se adunau adeseori sume foarte însemnate. Cum se isprăvia astfel cu fetele frumoase ajungeau la rând cele urâte. Pentru cele slute însă cei ce le luau nu dădeau bani, ci, căpătau bani, căci din

banii adunați dela cele frumoase se făceau zestre pentru cele urâte, și cu cât una era mai slută, cu atât îi era și mai mare zestrea. Cu modul acesta în fiecare an se plasau toate fetele de măritat și în Babilonia nu existau fete bătrâne.

Partea cuvenită. Impăratul Octavian August lăsase prin testamentul său, câte trei sute sexterți fiecărui cetățean roman. El recomandase lui Tiberiu, succesorul său, să facă împărțeala. Dar fiindcă Tiberiu se făcea că uită, — un caraghios ca să-i aducă aminte, întrebunță un mijloc care îl costă viața:

Într'o zi văzând pe stradă un convoiu funebru, se apropiă de mort și se prefăcu că-i vorbește la ureche.

Întrebat fiind despre cece spuse mortului, el răspunse:

— I-am spus să vestească pe August, că Tiberiu n'au împărțit banii la popor.

Tiberiu, auzind de aceasta se infuria foarte și cheme pe îndrăznețul care făcu o astfel de necuviință.

Atunci îi date trei sute de sexterți ce i-se cuveneau și totodată, îl trimise la moarte.

— Du-te îi mai zise el: du-te să spui lui August, chiar cu gura ta, că ți-ai primit partea din testament!

Un congres al surdo-muților. De vorbă cu un... surdo-mut. Ziarele au adus la cunoștința publicului cititor o noutate foarte interesantă. Este vorba de hotărârea ce au luat-o mai mulți surdo-muți, de a organiza un congres al lor. Ni-se pune fără voie întrebarea, ce vor discuta oamenii aceștia? Cum se vor înțelege? Au ceva interese de apărut? Astfel că, pentru lămurirea cititorilor un gazetar din România s'a gândit să stea de vorbă cu unul dintre organizatorii congresului.

O pagină de amor. Duminecă, la cafeneaua Boulevard din București, se adună de obicei mai mulți surdo-muți. Acolo deci puteam — zice gazetarul — să găsec pe... cine căutam. Stăteam la o masă, retras, și-l așteptam. Gândul, mi-se duse la povestea de dragoste a unui nenorocit surdo-mut și cred că nu vă supăr dacă vi-l povestesc cazul.

Acum un an, la un cinematograful din centru era o casieră drăguță și de dorul căreia mulți tineri vizitau localul. Printre admiratorii casierii, era și un... surdo-mut, neamț. Venea acolo aproape în fiecare seară. Nu se plictisea de fel și la toate sicălele prietenilor dădea din umeri. Într'o seară, în vreme ce-și plătea întrarea, viri casierii și un răvaș de dragoste. Pe lângă declarația.. obișnuită, îi cerea și o... întâlnire. Când mi-s'a arătat biletul am rămas uimit. Cum o să exprime omul acesta? Și casieră râdea, râdea..

Mai târziu, la ora prânzului, îl întâlneam pe nefericitul surdo-mut, la un colț al străzii Lipscani. La ora aceia rânduri de fete tinere și ies din magazinele, și atelierile de pe acea stradă și cele învecinate.

E un spectacol interesant.. Într'o zi l'am întrebat pe cine așteaptă acolo. Din mișcarea buzelor am înțeles cuvântul:

— „Fräulein”.

Avea dreptate nenorocitul.

„Adorata lui era casieră la un magazin din Lipscani, și se mulțumea să o... vadă. Sfârșitul poate doriți să-l cunoașteți? E acela știut de toată lumea... „El” își vede azi de meseria lui, iar „ea” slavă domnului, nu se plânge de adoratori..

Un congres curios. Mă gândesc la toate acestea când zării pe cel așteptat. Am intrat direct în materie.

Este adevărat, că organizați un congres? Luă creonul și pe un petec de hârtie îmi scriser:

— Exact; pentru luna Septemvrie am și făcut convocările.

— Cu ce scop?

— Să ne organizăm.

Aveți ceva de recăștigat?

— Nu, dar voim să ne organizăm și noi. Să scoatem un ziar al nostru. Să avem un cerc unde să se ție conferințe de către membri.

Am rămas uimit: ziar, conferințe, nu'mi venea a crede că citesc toate acestea.

— Și cum vă veți înțelege la congres?

— Prin semne.

— E posibil?

— Încă cum.

Iată un congres liniștit ni-am zis.

— Și sunteți mulți?

— Români nu tocmai atâția. Dar vor veni mulți din străinătate, din Paris, Viena, Leipzig, etc.

Am mai riscat o întrebare:

— Presa va fi invitată la congres?

— De ce nu? Veți avea locul de onoare.

Dar, m'am gândit: cum vom înțelege pe oratori? Mi-am amintit că în școală, învățasem „alfabetul mutesc”, mijlocul prin care „suflam” băeților cari ieșiau „la lecție”. În Larousse am găsit imprimat acest alfabet și sper că până la toamnă voi fi bine preparat.

Din străinătate.

Orăvire. Copilul de 13 ani al unei văduve din Lipsca a murit și nu peste mult și fetița.

Cazul a fost suspect. Autoritățile au luat lucrul în mână și după o cercetare conștientoasă s'a constatat, că ambii copii au fost înveninați. Mama copiilor, îndată după moartea lor a cerat să pună mâna pe averea copiilor și să se mărite. Această purtare a ei a fost și mai suspectă și procuratura a ridicat apoi acuză împotriva ei. La auzul acesteia a cerat să se sinucidă, dar nu i-a succedat. Văduva va fi trasă în curând la răspundere.

Cazul a produs mare senzație în întreg orașul.

Castro pregătește o lovitură de Stat. Un raport confidențial sosit la Washington anunță, că prezența ex-președintelui Castro în Venezuela e sigură. În capitala Venezuelei se așteaptă înaintarea lui Castro, care a sosit în Columbia și dispune de oameni bine înarmați.

Armele au fost aduse din Europa prin Cuba. Banii necesari expedițiunii îi avansează bancherul cuban Silveira. Afară de aceasta, Castro dispune de un credit de 35 milioane la Creditul lienez.

Guvernul venezuelan concentrează trupele în vederea unei apropiate ciocniri.

Ziarul „New-York lun” află din Caracaș, că acolo se așteaptă de mult o lovitură de stat din partea ex-președintelui Castro.

Circulă zvonul, că sosirea lui Castro în Venezuela e primită cu simpatie de populație.

În cercurile politice din Venezuela, se crede, că numai intervenția unui stat străin sau o energetică atitudine din partea Statelor-Unite ar putea împiedeca pe Castro să-și recucerească puterea.

Castro dispune de o armată puternică și bine înarmată, care îl urmează cu devotament. În cazul, când și-ar recăștiga puterea, ex-președintele Castro este hotărât să-și recăștige și simpatia poporului printr'o amnestie generală.

Guvernul din Caracaș e într'o continuă agitație din cauza evenimentelor ce se pre-gătesc.

Inecarea unui vas. Un mic vas care transporta un mare număr de persoane la Dublin unde voiau să vadă întrarea părechei regale, s'a înecat.

Treisprezece persoane au pierit în valuri.

Călduri în Rusia. În Crimeea sunt călduri insuportabile. Spitalele sunt peste măsură încărcate de bolnavi. Recoltele au suferit mult din cauza acestor călduri.

Scandalul din Camera franceză. Adunarea a discutat moțiunea socialiştilor tinzând la reintegrarea impiegaților căilor ferate. D. Caillaux a făgăduit, că va interveni în favoarea reintegrării lor.

Primul ministru a refuzat însă să se ia măsuri în contra companiilor, și „să se asocieze socialiştilor pentru acte de d. magogie și dezordine”.

D. Jaurés a protestat cu vehemență în contra acestor cuvinte.

Se produc incidente violente și un mare tumult. Stânga și extrema stângă erau cât pe aci să se ia la bătaie. În sfârșit Camera votează cu 433 voturi contra 86 ordinea de zi pur și simplă considerată de domnul Caillaux ca un vot de încredere.

Generalul Nogi, eroul dela Port-Arthur, mareșal al armatei japoneze, a sosit aseară la Viena, venind din London. Alături de prințul Fușimi, împreună cu nu mai puțin eroicul *admiral Togo*, Nogi a participat la sărbările de încoronare a

regelui Britaniei-mari, și desigur nici o țară n'a fost mai glorios și mai cu demnitate reprezentată în splendoarea memorabilă, decât Japonia prin cei doi neîntrețuți fii ai săi.

Contele Nogi a fost așteptat în gară de marcanți ai coloniei japoneze din Viena; pe lângă domniile dela ambasada și alți funcționari și delegați, un număr de profesori și de tânări și care fac studii aci. Toți poartă haină neagră, și aproape fără excepție, ochelari; liniștit povestesc în grupuri și îndură fără cel mai mic semn de impacientare întârzierea de aproape 1 oră a trenului. Liniștiți rămân și în momentul sosirii; nici un strigăt, nici câta îmbulzeală; nici discurs de bineventare nu; numai o ușoară înclinare a capetelor descoperite. Prietenos, zimbitor și afabil fără poză le întinde la toți mâna eroul.

Nogi nu mai e tânăr, și-a împlinit 70. Afară doară de statura mică și fragilă, nimic nu arată extern în dânsul rassa galbină. Poartă barbă, — ce e raritate la compatrioții săi —, tunsă scurt și încăruntată; ochi vioi, privire blândă, ținută măsurată; nici când n'ai gândi la beluducele îndrăsnit, la părintele care a jertfit viața fiului său sub Port-Arthur. De înfățișare foarte simpatică, în haina sa civilă nepretențioasă, sobru și deschis aproape timid e tip de profesor, de savant științos.

Puțin îndoit pășește pintre șirurile publicului, stă un moment în salonul Curții ce i-s'a pus la dispoziție și iese alături de ambasadorul Akidzuki.

În vestibulul hotelului îl salută un grup de ziaristi, popor curios și indiscret, cari îl și iau la întrebări. Răspunde întâi în limba germană, apoi englezește, cu același zimbet. „N'am scop deosebit. Recreare. Și voi privi câte ceva. Câți au auzit că vin încoace, toți mi-au recomandat câte un lucru de văzut; deci nu mă pot plictisi.“ I-se cere părerea despre armata Austriei. N'a înțeles, ori face a nu fi înțeles; e evident jenat, aproape perplex pentru indiscrețiune, zimbete, salută și dispăre în lift, ocolit de dignitari. — (n.)

S P I C U I R I

Sărbătoarea porcului. Ce curios lucru! Pe întinsul pământului se află un ținut ai cărui locuitori sărbătoresc porcul. La noi acest dobitoc folositor nu se bucură de o astfel de cinste, ba chiar i-se aduce grava inultă de a-l pune alături de unii oameni cari comit atâtea ticăloșii, încât tot neamul porcesc s'ar ascunde în fundul pământului de rușine dacă le-ar afla. Oamenii aceia cari sărbătoresc porcul sunt niște bieți sălbatici în insulele Hebride în Ocean'a. La ei se vede treaba că porcul se bucură de mare cinste și dacă își vor fi zicând unui altuia „porc“, apoi aceasta va fi desigur un epitet, care la noi ar echivala cu „stimat domnule“. Ce le va fi venit bieților sălbatici cari au rămas necivilizați — dovada e că există — să sărbătorească tocmai pe porc? Indienii sărbătoresc soarele, Cangele munții; Egiptenii preamăreau Nilul; locuitorii Hebridelor sărbătoresc porcul! Iată care e explicația:

În veacul al XVI-lea trece prin arhipelagul acesta călătorul Jean Quiros care aduce cu sine câțiva porci și purcei. El arată sălbaticilor, cari se mâncau unii pe alții, când nu le cădea în mână vre-un european civilizat, că animalul acesta grohăitor are carne mai dulce ca omul. Sălbaticii încercară și se convinseseră că Quiros avea dreptate. Călătorul acesta le-a făcut și un mare serviciu, întru cât i-a făcut să se lase de canibalism. Ce străjnic exemplu pentru cei cari vor să îndrepte lumea! Dă altceva mai bun în locul lucrurilor pe cari le condamni și ești scutit de orice propagandă și discursuri pline de vorbe goale.

Sălbaticii din Melanesia serbează astăzi cu toții „Pocas“ sau porcul. Se îmbracă în haine de gaiă adică se spioiesc de jos până sus cu un fel de humă alburie.

Același lucru îl fac și femeile și copiii, așa încât par cu toții niște statui cari se mișcă. Serbarea începe, firește, prin jocuri. Un frunțaș bate într-o tamburină mare în chipul unei pere uriașe.

Tamburina aceasta are o mulțime de găuri, așa încât produce sunete felurite, o întreagă gamă de sunete. Contenește apoi jocul și vine vrăjitorul cu „sacul cu farmece“ pe care îl a-

șează pe unul din numeroasele altare. Ei țin mâinile ridicate în sus și sprijinesc cu toții un crupen împletit frumos cu felurite frunze. E simbolul unirii care domnește între ei, în astfel de împrejurări. Vrăjitorul își ia sacul cu farmece și încep să alerge cu toții. Deodată vrăjitorul, sare pe un altar. Un copil începe să-l lovească cu o trestie. Acesta e semnalul la care se începe a doua parte a serbării. Toți încep să se lovească unul pe altul cu trestiiile până ce obosească. Aceasta e partea caracteristică a serbărilor. Chef fără bătaie n'are haz! Așa vor fi judecând și cei din Melanesia ca și cei din Dealul Spirei!

Când au oboșit bine și când au terminat și trestiiile — căci o trestie cu care a lovit odată se aruncă — începe o altă parte a serbării. Se scot mulțime de purcei din saci și se aruncă în sus așa încât să cadă în capul celor ce joacă. Aceștia îi prind și îi taie. E un adevărat lăgnet atunci. Sute de purcei și grășuni sunt sacrificați — îi taie vrăjitorul — și apoi fripți. Toți porcii sacrificați trebuie să fie mâncați în aceeași sară. Iși închipuiește oricine ce prânz sardanapalic trebuie să ia Melanesienii. Până să se frigă iertfele mai urmează o parte a serbării. Vin femeile așezate în rânduri, după vârstă.

Ele sunt spoite cu humă alburie ca și bărbații și poartă la picioare niște tee vâpsite, în chip de jaretiere, cum au văzut că poartă europenele civilizate.

Norocul lor, că n'au mai adoptat și alte drăcii din gătelile femeilor civilizate!

Ele joacă în jurul altarelor până ce soarele se coboară către apus. Atunci marele preot vine cu o cochilio de scoică pe cap. Atunci începe ospățul. Astfel sărbătoresc acești sălbateci animalul care i-a făcut să se lase de canibalism. Și acolo porcul — pentru că s'a sacrificat pentru a scăpa pe oameni — e cinstit. Și sălbatecii înțeleg binele în felul lor.

„Seara“.

ECONOMICE

Industria țărănească în România

Una din cauzele principale ale sărăciei la sate. — Ce face țăranul iarna. — Câte zile pe an nu se lucrează la țară. — Efectele mării industrii orășenești

Desigur că una din cele mai de seamă cauze ale sărăciei țăranului din România este lipsa unei îndeletniciri producătoare în timpul iernii:

După o socoteală făcută de d. C. Alimănișteanu, unul din marii proprietari care se ocupa cu caldă solicitudine de ținerea țărânimii, reiese că în timpul iernii țăranii din România pierd 136, 514, 640 zile lucrătoare pe an, cari socotite numai cu 45 de bani ziua de muncă, constituie o pagubă de 61,431.588 lei anual.

Care va să zică, cel puțin 61 milioane și jumătate de lei pierd țăranii din regat în fiecare an din pricină că aproape jumătate din vreme și-o petrece fără nici o ocupație.

Dar, oare așa o fost totdeauna? Niciodată țăranul din România n'a cunoscut industria casnică? Niciodată n'a practicat-o?

Ba da. Acum 45—60 de ani industria casnică era în floare la țară. Bine înțeles, ea nu avea o întindere atât de mare cum o are în alte state cu veche și temeinică civilizație rurală.

Cu toate acestea, acum o jumătate de veac și în satele noastre sfârșeau fusele și sbârâneau războaiele de dimineața până seara. Pe vremea aceea țărăncile lucrau singure dimia, sumanele, etc. de cari aveau nevoie.

De când industria mare a început să ia un oarecare avânt la orașe, lucrul acesta a scăzut la sate, până ce a dispărut cu desăvârșire. De când, mulțumită avantajelor considerabile acordate de stat, fabricile de postav s'au înmulțit, dimia nu se mai lucrează la țară.

Fiindcă, s'a întâmplat cu fabricile de postav un lucru foarte curios și cu totul neașteptat. Producția lor neputând face concurență postavurilor străine, aceste fabrici au început să facă dimie. Succesul acestei producții atât a fost de mare, încât repede dimia, aboua, ițarii, etc. au devenit principala lor producție.

Și același lucru s'a întâmplat și cu fabricile de flanelă, pielării etc.

Astfel, o anchetă industrială făcută acum câțiva ani, a constatat, că 12 fabrici de postav vând anual 234.952 chlgr. aba, dimie, ițari etc. în valoare de 816.864 lei; 4 fabrici vând 85.213 chlgr. flanelă, mintene și sumane în valoare de 311.841 lei; și 8 fabrici vând piei pentru opinci în valoare de 1.760.422 lei. Și acestea toate exclusiv țărănilor.

Care va să zică, din aceste date reiese, că aproape trei milioane, — dacă nu chiar mai mult — de atunci până azi aceste cifre trebuie să se fi sporit în mod simțitor, — trec din pungile țărănilor, în fiecare an, în ale marilor industriști. Prin urmare ce însemnat câștig și ce mare ușurare s'ar aduce în economia rurală dacă acești bani ar rămâne în punga țărănilor!

Conștientă de paguba mare ce rezultă din această stare de lucruri, administrația domeniilor Coroanei — și, după exemplu ei, mulți din marii proprietari — face eforturi laudabile ca să reintroducă la țară industria dispărută. Încercările întâmpină însă mari dificultăți pe de-o parte din cauză că foarte puține țărânci mai știu să țeară și pe de alta din pricină că țărâni nu mai simt necesitatea acestei industrii.

Mulțumită condițiilor comerciale de azi, țăranul, poate găsi și mai ieftin și pe credit, și fără muncă, lucrurile cari altfel nu le-ar putea avea decât muncind din greu și având banii necesari pentru cumpărarea materialurilor. Țăranul nu-și dă seama însă, că din cauza acestor condiții, la suprafață avantajoase, pe de-o parte el are o marfă de calitate inferioară, iar pe de alta, prin faptul că lasă să-i scape din mână o îndeletnicire, care altădată era a lui, pierde în fiecare an câte 3000000 lei și mai bine.

De-aceia, odată cu cultura intensivă și cu grădinaritul, — cari sunt isvoarele prime ale unei stări țărănești, — trebuie să se introducă la țară industria mică, prin care țăranul să-și poată ocupa în mod rentabil aproape jumătate din an când, vremea nu e proprie pentru agricultură.

Până nu se va găsi mijlocul de a se înrădăcina asemenea salvatoare deprinderi în viața țăranului, chestia rurală nu se va putea rezolvi în mod fericit chiar dacă toată proprietatea mare se va măcina în hectare țărănești.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă,
instituit de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etajul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Redactor responsabil: Atanasie Halmăgian.

„AURARIA“
instituit de credit și economii, societate pe acțiuni în
Abrud.

Concurs.

Se publică concurs pentru ocuparea postului de contabil la filiala din Offenbaia a institutului de credit „AURARIA“ din Abrud.

Salariul la început se fixează în suma de 1600 Cor., iar după un an de praxă se va regeula amăsurat împrejurărilor, denumindu-se eventual respectivul de funcționar definitiv cu dreptul la beneficiile statutare și la fondul de pensiu.

Se recere dela reflectanți absolutor dela o școală comercială, praxă de a putea conduce singur contabilitatea, conduită neexceptionabilă și cunoașterea limbilor române, maghiară și după posibilitate a celei germane.

Gererele provăzute cu atestatele de lipsă să se subștearnă direcțiunei subscrise la Abrud.

Abrud, la 5 Iulie 1911.

Direcțiunea.

„IANER“ cremă neunsuroasă.

Cel mai nou product higienic pentru curățirea și înfrumusețarea pelei.

Înlătură petele galbene, bucele pricinuite de înfierbințeli, sgrăbunțe și alte necurățenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mult mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

>IANER< pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la baluri, saloane și de zilnic folos, care acoperă încreșturile și e cu totul nestricăcioasă. In culorile: roză, albă și cremă. **1 cutie 1 cor.**

>IANER< săpun. **1 bucată 60 fileri.**

>IANER< pastă pentru dinți. **1 doză 1 cor.**

>IANER< apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși și gingiile burețoși, contra mirosului greu de gură. **1 sticlă cor. 1-60, jum. sticlă 80 fil.**

>IANER< esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătreței și contra căderii părului. **1 sticlă, 1 cor. 30 fil.**

>IANER< pomadă pentru creșterea părului. **1 teglă 2 coroane.**

>IANER< vâpșeală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunt. Neraușita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încăruntit în ce culoare să se vâpșească (negru, brunet). **Un carton 4 cor.**

>IANER< apă care face părul blond. Pentru a văpsi în timp scurt, în băl, auriu, părul blond, roșu, chiar și brunet ori negru. **1 sticlă 4 cor.**

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — Telefon 476.

Pentru înconjurarea contrafacierilor numai „Preparatele lui Rudolf Ianer“ ieșite din farmacia sa ca valoare și se pot căpa la

Farmacia „Maria ajutătoare“ a lui Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárvaros Fő-ut 72.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Întreprindere de instalarea sonerilor și telefonului
Arad, str. Deák-Ferenz Nr. 42.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Cea mai bună și mai ieftină **salamă**, se poate procura dela

Adolf Rummler

fabrică de salamă
Nagyszeben—Sibiu—Hermannstadt
Schwimmschulgasse.

Listă de prețuri și modele gratuit și franco.

Brânză săcuiască desert

veritabilitate garantată (specialitate).

Brânză

de prima calitate în burduf și vană

oferă fabrica de brânză de oale din Ardeal

CAROL ALBRECHT

Nagyszeben, Burgergasse 13—15.

Listă de prețuri și modele gratuit și franco.

Harta comitatului Arad

cu numirile **noi** ale localităților (trase pe pânză și provăzute cu leături) se poate comanda la

Librăria diecezană
dn Arad.

Prețul per bucată **16 Cor.**

Recomând

în atențiunea binevoitoare a cumpărătorilor de mobilă

prăvălia mea de

mobile artistice

de sub nr-ul 6 din strada Fejsze
(casa proprie),

având totdeauna asortiment mare din aranjamentul cel mai modern pentru **dormitor, refector și salon** cu prețuri moderate.

În atelierul meu mare, întreprind orice comandă pe lângă condițiile cele mai avantajoase, după model și cu preliminar.

Cu deosebit respect

Csatlós András

stoler.

3-4

culegători tipografici

află aplicare momentan la tipografia

„Românul”

Arad

strada Batthynyi Nr. 2.

Condițiile după tarif.

Am onoare a aduce la cunoștință p. t. on. public, că mi-am deschis în localul din colțul stradelor **Batthyányi și Weitzer János** o întreprindere pentru instalarea de

apaducte, canalizări, încălzit și iluminări de gaz.

Prestau ori ce lucrări privitoare la aceasta branșă precum: apaducte, încălziri și iluminări cu gaz, pe lângă o garanță de doi ani precum și reparaturile de specialitate ale acestora, cu prețurile cele mai moderate. Pe baza experiențelor câștigate pe acest teren într'un lung șir de ani, atât în Capilă, cât și în orașele din provincie, mă află în poziție, a mă simți capabil, ca toate lucrurile încredințate mie să le pregătesc, pe lângă rezonabilitate de specialist, spre deplina mulțămire a onoratei clientele.

Cu planuri și preliminar servesc gratuit. Contând la prețiosul sprijin al p. t. onorat public român.

Cu deosebită stimă

Jenei János
monter.

Izvor ieftin de cumpărat **gramofoane și plăci** de vânzare și cu plătire în rate.

Noutăți! Au apărut noi plăci românești. Cereți prețparentul il. gratis din Marele magazin de

gramofoane

al lui

TÓTH JÓZSEF

Szeged, str. Könyök 3.

Ioan Gabor

meșter țiglar și acoperitor
cu lespezi de metal eternit

strada **Demeter** Numărul **122.**

Primnește toate lucrurile aparținătoare acestei branșe și le execută punctual, pe lângă cele mai moderate prețuri,

Servește bucuros cu planuri și preliminar de spese.

Un candidat de advocat cu praxă

afă numai decât aplicare în cancelaria sub-
scrisului. Condițiuni foarte favorabile. Ofer-
tele să se adreseze direct mie.

Dr. George Gërda
adz. în Făget (Facsád).

În cancelaria lui **Dr. Aurel Nyilvan**
advocat, Șomcuta-mare, afă aplicare imediat un

candidat de advo- cat cu praxă

pe lângă condițiuni favorabile.

Birou de informații!!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului româ-
nesc din provincă, m'am hotărât să deschid în
Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la
ministerii și la alte foruri, orice informații com-
erciale și în general *în orice cauză* dau în
restimp de 2-3 zile, ori-și-cui rezolvând toate
chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez re-
zolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu re-
terentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac
toffelul de mijlociri comerciale și comande.
Prețuri moderate, serviciu prompt, informații
detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

Local de întâlnire al industrișilor și burghezilor din provincă este în Arad ospătăria și hotelul din strada **Boczkó,** ce poartă numirea **„bou roșu“**

În localurile sale plăcute stau la dispoziția
oaspeților **mâncări gustoase și vinuri
escelente din podgorie.** Serviciu atent
și prețuri ieftine. Odăi curate, mobilate elegant
dela 60 cruceri în sus.

Francisc Draskovits, ospătar.

Szeifert János

sculptor

Arad, Magyar-utca Nr. 29.

Reparaturi se efectuează prompt; comanda din provincă
se execută grabnic. — La dorință trimit planuri gratuit.
Pentru aceasta solicit binevoitorul sprijin al publicului.

Cu stimă: **Szeifert János.**

Pregătește tot felul
de lucrări din acest
ram, ca: **iconos-
tase, amvoane, a-
ranjamente pen-
tru biserici și sal-
lon,** tot felul de
sculpturi se efectue-
ază pentru tâmplari.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fil.
esclusiv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvălia de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.

Comanda din provincă se execută în aceeași zi.

25(11)

::: Singurul institut de asigurare ardelean :::

„Trașssylvania“

Sibiiu. Strada Cisnădiei 5. — Edificiile proprii.

recomandă

::: Asigurări împotriva focului, :::

pentru **edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile,** etc.,
pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții, cum și

::: Asigurări asupra vieții, :::

(pentru învățători și preoți români gr-or. și gr-cat dela asezămintele
confesionale cu avantajii deosebite), pe **cazul morții,** și **cu ter-
min fix,** cu plăți simplă sau dublă a capitalului,
asigurări de penziune și de participare la câștig,
asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar,
::: asigurări pe spese de înmormântare, :::

Asigurări contra grindinei (de piatră)

**Asigurări de accidente corporale,
contra infracției (furt prin spargere),**

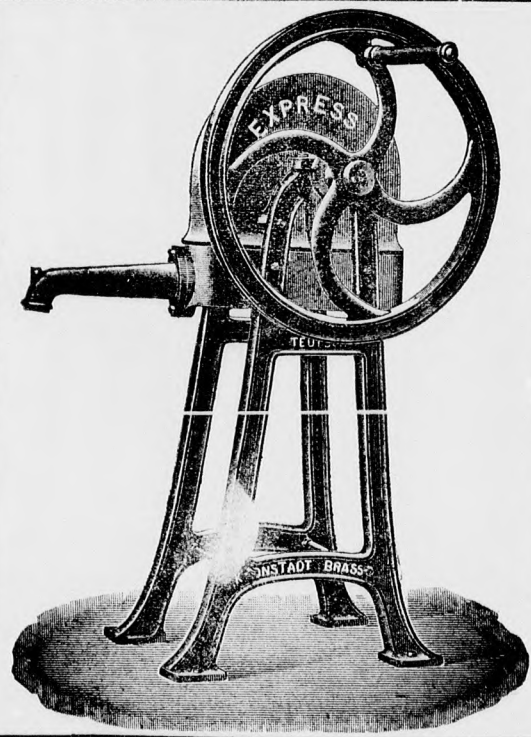
Asigurări de pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K. 5.003.540,78
Capitale asigurate pe viață achitate	4.834.801,12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	foc 119.839,992-
	viață 11.020,266-
Fonduri de întemelare și de rezervă	2.204,317-

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit
orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura prin-
cipală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc
la serviciul institutului în condiții favorabile.

(59) 8

**Pumpe pentru tren. mânilor și puterei
pregătește în toată forma**

Iuliu Teutsch

turnătorie de fier, fabrică de mașini și metaluri.

Brașov.

Lisinszky Lajos, stoler

Arad, strada Péter Nr-ul 6.

Execută cele mai moderne **mobile** de **dormitor, refector, salon** și **garderobă**.

Intreprinde aranjarea perfectă a orice fel de locuințe.
—
Preliminare gratuit.

Execută **mobile durabile și solide conform desenelor ori după com. Verbală**.

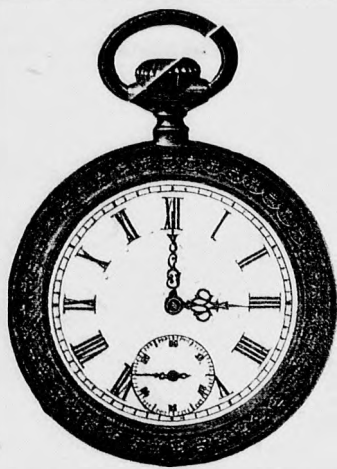
Solicit sprijinul binevoitor al publicului românesc.

„ARIEȘANA“

institut de credit și economii, societate pe acții în
Turda

Cheque-Cto 25209. — filială Jara-de-jos. — Telefon 38.

Escomptează cambii simple și hipotecare pe lângă 7—8%. Face împrumuturi pe obl. intabulate și caventate cu 7—8%. Financiază totfelul de întreprinderi economice. Primește depuneri pe lângă libele și în Cto-curent cu 5%, după cari darea o plătește institutul. Depunerile se pot face și ridica ori când fără abdicere, sumele mai mari după starea casei.

Direcțiunea.

Cele mai bune **oroloage**

Cele mai solide și **juvaerice**
Cele mai moderne

atât pe **bani gata, cât și în rate** pe lângă **chezășie de 10 ani** cu prețuri ieftine, livrează cea mai bună prăvălie în aceasta privință în întreaga Ungaria

BRAUSWETTER JÁNOS

orologier în SZEGED.

Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul **Românul** (ad. scriu că au cetit anunțul în „Românul“). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

In atențiunea tuturor.

— **Să cumpărăm pământ.** —

În comuna **Tăuț** (com. Arad) se află pământ bun de vânzare. Se parcelează moșia grofului Königsegg. Condițiunile de cumpărare sunt foarte ușoare. După fiecare sută din prețul de cumpărare trebuie plătite la încheierea contractului numai 10 procente. Doritorii se pot adresa încredințatului Titu Babeș, avocat (Budapesta, Erzsébet-tér 18) ori la ampoiatul domeniului Kis Péter în Tăuț (Feltót, com. Arad). Prețul pământurilor cumpărate se plătește în rate.

Țăranii români pot ajunge ușor la pământ mult, bun și ieftin. Fruntașii de pe sate să-i sfătuiască până nu-i previn țărani de alt neam.

„TIMIȘIANA“

INSTITUT DE CREDIT și ECONOMII SOCIETATE pe ACȚII

FONDAT ÎN ANUL 1885.

Centrala în **Timișoara-centru**

(Belváros) Piața Balázs-tér nr. 1. (Palatul Mocsonyi).

Filiale în:

Buziaș, Recaș, Ciacova și Delta.

Telefon Centrala Direcțiunea: Nr. 510.

Contabilitatea: Nr. 1149.

Capital propriu 1,500.000 cor. — Depuneri 5,000.000 cor.

Telefon: Filiala Buziaș nr. 10, Filiala Recaș nr. 14, Filiala Ciacova nr. 16, Filiala Delta nr. 26.

Primește depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libele. Administrează depuneri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse **4¹/₂% și 5% interese, fără nici o detragerere.**

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

■ Depuneri până la 10.000 coroane, după starca casei se plătesc și fără abdicere.

■ Escomptează cambii și acoardă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

■ Dă avans. pe efecte publ. (Lombard).

■ Acordă împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.